

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא נח

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן (שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דיינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

[עד כאן דף נח עמוד ב]

(קושיה) מתקיף לה רב הונא בר מנוח האי 'ולא בית כור', ולא כור מבעי ליה?
ב. רב הונא בר מנוח משמיה דרב אחא בריה דרב איקא-

הכי קתני אין שמין קב בפני עצמו, מפני שמשביח ניזק, ולא קב בבית כור, שאינה ניכר, מפני שפוגם ניזק, אלא בששים.

שומת אדם בהזיק שדה חבירו

ההוא גברא דקץ קשבא דקל מחבריה.

אתא לקמיה דריש גלותא א"ל לדידי חזי לי ותלתא תאלתא בקינא הוו קיימי, כלומר שלושה דקלים סמוכים זה לזה, והוו שוו מאה זוזי.

זיל הב ליה תלתין ותלתא ותילתא. [לקמן יבואר שאירי בדקלא פרסאה, שחשוב מאד, והלכה כמותו].

אמר המזיק גבי ריש גלותא דדין דינא דפרסאה שאינו דין תורה למה לי. אתא לקמיה דר"נ.

א"ל בששים. [לקמן יבואר שהלכה כמותו חוץ מדברים מאד יקרים שאז משערים משויהם]. רבא מתפלא מפסקו של רב נחמן:

א"ל רבא אם אמרו בנדקי ממונו, יאמרו בנדקי גופו שקצץ בידיים? אמר ליה אביי לרבא

בנדקי גופו מאי דעתך?

להלן יבואר ברייתא כיצד לשום נזקי אדם ולא כתוב שומת ששים. דתניא-

המבכיר ש'ח'ת כרמו של חבירו סמדר, רואין אותו כמה היתה יפה קודם לכן, וכמה היא יפה לאחר מכאן - ואילו בששים לא קתני.

טוען אביי נגדו אטו גבי בהמתו נמי מי לא תניא כי האי גוונא?!

להלן מופיע מספר נזקי בהמה ולא כתוב במפורש שצריך להעריך בששים, ולמרות זאת אנו יודעים שהיינו ששים, וה"ה לגבי נזקי אדם.

דתניא-

בהמה קטמה חתכה נטיעה:

רבי יוסי אומר גוזרי גזירות קונסי קנסות (אדמון וחנן בן אבשלום) שבירושלים אומרים: נטיעה בת שנתה, שתי כסף.

בת שתי שנים, ארבעה כסף.

אכלה חזיז ש'ח'ת:

א. רבי יוסי הגלילי אומר נידון במשויר שבו דהיינו מה שנשאר בקרקע

שממתינים עד זמן קציר ואזי שמים כמה הנזק.

ב. וחכמים אומרים רואין אותה כמה היתה יפה להימכר עם שהשחת וכמה

היא יפה.

בהבנת המשך של הברייתא, ישנם ארבעה תהליכים בגידול ענבים והיינו: א. לולבין, לפני שפרחו. ב. בסמדר תיכף כשפרחו. ג. בוסר (בגודל פול). ד. ענבים גמורים.

אכלה סמדר והיינו ענבים דקין בהתחלתם לאחר שפרחו מיד:

א. רבי יהושע אומר רואין אותן כאילו הן ענבים עומדות ליבצר.

ב. וחכ"א רואין כמה היתה יפה וכמה היא יפה, להקל באו.

ג. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון בד"א שנישומים אגב קרקע

בזמן שאכלה לולבי גפנים האשכול נראה בחניטת הגפנים טרם שפרח להיות

ענבים גמורים, ויחורי תאנים דומה ללולבי גפנים בתאנים,

אבל אכלה פגים בתאנה או בוסר בענבים שהם בגודל פול הלבן: רואין אותן כאילו

ענבים עומדות ליבצר.

עתה מסיים אביי הוכחתו שלמרות שלא כתוב בששים כוונתם בששים.

קתני מיהת וחכ"א רואין אותן כמה היתה יפה וכמה היא יפה, ולא קתני בששים? אלא מאי אית לך למימר? בששים ה"נ בששים!

כל כך כמו בענבים ולא יאה נידון כמשויר שבו לרבי יהושע ונראה דאע"ג דאמר ר' יהושע רואין אותן כאילו עומדות ליבצר מ"מ שמין אותן אגב קרקע דהא ר"ש נמי קאמר הכי בפגים או בוסר וע"כ אגב קרקע שמין אותן כיון דצריכי לשדה ובפירות גמורים דוקא קאמר רבי שמעון דמשלם פירות גמורים במשנתנו:

ה' תוספות ד"ה אכלה סמדר ר' יהושע אומר רואין אותן כאילו הן ענבים עומדות ליבצר. ואפילו אם נתקלקל המשויר משלם כענבים עומדות ליבצר ודוקא בסמדר דענבים פעמים שאלו מתקלקלים ואלו ניצולים לפיכך אין נידוין במשויר אבל תבואה רגילה להתקלקל כולה יחד, ובחזיז מודה ר' יהושע או כרבי יוסי הגלילי או כרבנן ובתבואה גדולה כמו סמדר בענבים [שמצד אחד מתקלקלים אך מצד שני הם גמורות] יסבור כמשויר שבו אי נמי בתבואה לא קנסו
ניתן לקבל את סיכומי 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא נט

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

דעות שמעריכים את הנזק לפי מה שעומדת לגדל

אמר אביי ר' יוסי הגלילי ור' ישמעאל אמרו דבר אחד.

ר' יוסי הגלילי הא דאמרן שאכלה חזיז ומשערים במשויר.

רבי ישמעאל דתניא-

מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם:

א. ר' ישמעאל - מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק.

ב. ר"ע אומר לא בא הכתוב אלא לגבות לניזקין מן העידית. וק"ו להקדש.

הגמרא הקשתה שם בדברי רבי ישמעאל איך יתכן שכשאלה ערוגה כחושה ישלם שמה, ועל זאת תירץ רב אידי שמדובר במקרה שאנו מסופקים מה אכלה, כמבואר למטה, וזה אביי דוחה ומבאר ששמים כפי מה שהקרקע של הניזק עומד לגדל, ולא משערים במצב הנוכחי, וזה דומה לדינו של רבי יוסי הגלילי.

ולא תימא כרב אידי בר אבין -

דאמר רב אידי בר אבין כגון שאכלה ערוגה בין הערוגות, ולא ידעין אי כחושה

הואי אי שמינה הואי, דאמר קום שלים שמינה במיטב דאיכא השתא,

דחכי לא אמרינן! המוציא מחבירו עליו הראיה!

ומסיים אביי הוכחתו:

אלא במיטב דלקמיה - כי היאך דסליק בימות הקציר.

דין בדברי ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש

עתה הגמרא מנסה להבין את דינו של ר"ש בן יהודה, כדלהלן: שמצד אחד הוא אומר שעבדים בתהליך הראשון (לולבי גפנים) שמים אגב קרקע, ומשמע שלאחר מכן (סמדר) שמים אותם בפני עצמם, ובסיפא משמע שדווקא בתהליך השלישי (בוסר) הוא ששמים בפני עצמם.

אמר מר ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש במה דברים אמורים שאכלה לולבי

גפנים ויחורי תאנים - הא סמדר רואין אותן כאילו ענבים עומדות ליבצר.

(קושיה) אימא סיפא - אכלה פגים או בוסר הוא דרואין אותן כאילו ענבים עומדות

ליבצר, הא סמדר רואין אותן כמה היא יפה וכמה היתה יפה?

(מסקנה) אמר רבינא כרוך ותני - בד"א בזמן שאכלה לולבי גפנים ויחורי תאנים,

אבל אכלה סמדר פגין או בוסר רואין אותן כאילו ענבים עומדות ליבצר.

(קושיה) אי הכי ר"ש בן יהודה היינו רבי יהושע?

(תירוץ) איכא בינייהו כחש גופנא נלכות מן התשלומים מה שהכחישו הענבים את האילן

אם היו עומדים עד הבצירה, שתמיד יונקים לחלוחית הגפן ומכחישים ולא מסיימי, לא ברור

מי סובר כך ומי סובר כך.

אביי אמר מסיימי ומסיימי.

מאן תנא דחייש לכחש גופנא ר"ש בן יהודה היא דתניא-

א. ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש בן מנסיא אונס אינו משלם את

הצער^ר, מפני שסופה להצטער תחת בעלה - אלמא שמנכים מן

התשלומים מה שעתידה להצטער.

ב. אמרו לו אינו דומה נבעלת ברצון לנבעלת באונס.

סיכום השיטות בקצרה עם תוספת ביאור

להלן סיכום הדעות על פי התוס' ועם תוספת ביאור של המהר"ם:

ישנם ארבעה אופנים איך לשלם את הנזק - להלן בהדרגה מהגדול לקטן:

א. כעומדות בשעת הקצירה (בצירה) - יש מחלוקת בין רש"י ותוס' אם משערים

אגב קרקע או כפירות גמורות ממש (רש"י).

ב. כעומדות בשעת הקצירה (בצירה) (כנ"ל) ומנכים מה שמכחיש האילן.

ג. במשויר שבו, שמחשבים כמה עומד להתקלקל עד שעת הקצירה.

ד. לשלם עכשיו בשישים כמה הייתה היפה וכמה היא יפה.

לגבי הנזק עצמו אם מסתבר יותר להעריך ע"ג קרקע או כפירות גמורים ישנם כמה סוגי

גידולים - כדלהלן:

א. חזיז תרתי לגרעותא: קטנים וכולן מתקלקלים.

ב. תבואה - גדולה אך מתקלקלת כולה.

ג. סמדר גדול וחשוב כפרי גמור ועוד שדורך אותם לפעמים אלו מקלקלים ואלו לא

מתקלקלים - הכי מסתבר להעריך כפירות גמורים.

להלן המחלוקות היוצאות מסוגייתנו:

חזיז: רבי יוסי הגלילי (ורבי ישמעאל) במשויר שבו. חכ"א כמה הייתה יפה וכמה היא יפה

בששים. (רבי יהושע לא מעריך בשיעור של עומדות לקצור אלא חכמים או רבי יוסי הגלילי.)

תבואה [אמצעי]: התוס' מסתפק לפי רבי יהושע אם מעריכים במשויר שבו או כמה הייתה

יפה וכמה היא יפה.

סמדר: חכ"א כמה הייתה יפה וכמה היא יפה בששים. רבי יהושע ור"ש בן יהודה, כענבים

העומדות ליבצר [חד סובר שמנכים כחש גופנא וחד סובר שלא מנכים.]

איזה דברים מנכים מדמי וולדות - שיטות נוספות

אביי ביאר שר"ש בן יהודה סובר שמנכים מתשלומי האונס את צער הלידה, עתה הוא

מביא שישים שיטות נוספות הסוברות לגבי תשלומי דמי וולדות שמנכים דברים מסוימים

שהבעל היה אמור להוציא בעתיד בלידה הזאת.

אמר אביי הני תנאי ור"ש בן יהודה אמרו דבר אחד.

רבי שמעון בן יהודה הא דאמרן לגבי אונס וכחש גופנא.

הני תנאי, דתניא-

רבי יוסי אומר נכי חיה היינו שכן מילדת שהבעל היה אמור להוציא - כ"ש נכי מזונות.

בן עזאי אומר נכי מזונות, דהיינו שמה שהבעל צריך להוסיף על מזונות אשתו בימי קישויה

ועתה שאין קישוי מרוויח - אבל נכי חיה לא, דאמר ליה אתתא דידי פקיחא היא ולא

מבעיא חיה.

הלכה למעשה - שומה ע"ג קרקע או בפני עצמו

רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע עבוד עובדא כוותיה דר"נ בששים.

לישנא אחרינא-

רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע שמו דקלא אגב קטינא דארעא היינו

בשישים^ר.

והלכתא כוותיה דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע בדקלא דארמאה.

והלכתא כוותיה דריש גלותא בדקלא פרסאה חשוב הוא מאד ונישום בפני עצמו.

[עד כאן דף נט עמוד א]

^ר תוספות ד"ה אונס אינו משלם את הצער. בפרק אלו נערות (כתובות דף לט. ושם) גבי הא דתנן האונס נותן את הצער בני בגמרא צער דמאי אע"פ דדבר פשוט הוא שיש צער גדול לבתולה שנבעלה מתחילה כשמשייר בתוליה ורוב קטנות חולות מזה היינו משום דצער דהשרת בתולים פשיטא ליה דלא משלם לפי שסופה להצטער תחת בעלה דתנא דמתניתין דהתם חייש

ניתן לקבל את סיכומי 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא נט

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

מי ראוי להתאבל על ירושלים בפרהסיא

אליעזר זעירא הוה סיים מסאני אוכמירי נעל מנעלים שחורים מנהג אבליים וקאי בשוקא דנהרדעא. אשכחוהו דבי ריש גלותא. וא"ל מאי שנא הני מסאני?

אמר להו דקא מאבילנא אירושלים!
אמרו ליה את חשיבת לאיתאבולי אירושלים?
סבור ויהרא גאוה הוה אתיה וחבשוהו.

הגמרא מתארת שהוא גילה להם שהוא ת"ח ואזי פטרוהו. ואין בזה איסור משום מציל את עצמו בכרתה של תורה, כמבואר בר"ט בנדרים (סב ע"א), שכאן תפסוהו כדי לשאול אותו אם הוא ת"ח וראוי להתאבל על ירושלים. ר"א.

אמר להו גברא רבה אנא!
אמרו ליה מנא ידעינן?

אמר להו או אתון בעו מינאי מילתא או אנא איבעי מיניכו מילתא?
אמרו ליה בעי את!

אמר להו האי מאן דקץ כופרא היינו תמרים קטנים שעדיין לא נגמרו **מאי משלם? אמרו ליה משלם דמי כופרא.**

הוא הוה תמרי לאחר זמן?
א"ל משלם דמי תמרי!

אמר להו והא לאו תמרי שקל מיניה?
אמרו ליה אימא לן את!

אמר להו בששים. אמרו ליה מאן אמר כוותיק? **אמר להו** הא שמואל חי ובית דינו קיים. שדרו קמיה דשמואל אמר להו **שפיר קאמר לכו בששים** והיינו עם הקרקע וזבה מקיימים את שניהם, שהקונה שדה לפירות מחשב קצת בשבח המגיע לאחר זמן, ושבוהו.

[משנה] ר"ש אומר אכלה פירות גמורים משלם פירות גמורים

נתבאר במשנה שכשהפירות עדיין לא נגמרו מודה ר"ש ששמים ע"ג קרקע, אולם בפירות גמורים סובר שמשלם את דמיהם. כעת הגמרא מבארת מדוע הוא מחלק זאת:

מ"ט?

דאמר רחמנא ובער בשדה אחר - **מלמד ששמן על גב השדה.**

ה"מ מידי דצריך לשדה, הני כיון דלא צריכי לשדה, בעיניהו בעי שלומי.
האם רב פסק את כת"ק או כר"ש לגבי פירות גמורים

אמר רב הונא בר חייא א"ר ירמיה בר אבא,
מעשה עבד **רב כר"מ** -

אם הבעל מכר את אחד משדותיו שיחד לכתובת אשתו ולאחר מכן היא חתמה בשטר מכירה שהסכימה, ויש בזה מחלוקת האם המכירה חלה והיא הפסידה את זכותה, או שאומרים שחתמה רק כדי שלא לבייש את בעלה.

דתניא כתב לראשון ולא חתמה לו, לשני וחתמה לו-
א. ר"מ - אבדה כתובתה ר"ב.

ב. רבי יהודה אומר יכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי אתם מה לכם עלי.

ופסק הלכתא לימד לתלמידים הלכה פסוקה לדורות כר"ש.

כי הא דתנן ר"ש אומר אכלה פירות גמורים משלמת פירות גמורים, אם סאה סאה, אם סאתים סאתים.

מתניתין

המגדיש בתוך שדה חבירו שלא ברשות, ואכלתן בהמתו של בעל השדה, פטור. ואם הוזקה בהן, בעל הגדיש חייב.

ואם הגדיש ברשות, בעל השדה חייב.

גמרא

למדנו במשנה לעיל (מז): מחלוקת לגבי אדם שנכנס לחצר חבירו ברשות האם אומרים שבעל החצר מקבל עליו לשמור את חפציו של הנכנס או לא. רבי סובר שלא עד שיקבל במפורש. עתה הגמרא מחשבת זאת כדי לבאר את משנתו.

לימא תנן דלא כרבי-

דאי כרבי האמר עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור!

(מסקנה) אמר רב פפא הכא בנטר בי דרי עסקינן, דכיון דא"ל עייל וגדוש כוונתו

עייל ואנטר לך הוא. ר"ל היה שמנהגם היה שכל בני הבקעה היו אוספים את גדישים במקום אחד, ושוכרים שומר לשמור אותם. במקרה כזה אפילו רבי מודה שניתנת הרשות היינו קבלת שמירה.

דיני מזיק על ידי אש

מעשה עד סוף הפרק (סב): הגמרא מתעסקת לברר דיני אש ופריטיהם.

מתניתין

1) השולח את הבערה ביד חרש שוטה וקטן, פטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים.

2) שלח ביד פקח, הפקח חייב.

3) אחד הביא את האור ואחד הביא את העצים, המביא את העצים חייב, שבעדי האחרון הראשון לא עשה כלום.

4) אחד הביא את העצים ואחד הביא את האור, המביא את האור חייב.
5) בא אחר וליבה, המלבה חייב. ליבתה הרוח, כולן פטורים.

גמרא

למדנו בדפים הקודמים (כב): מחלוקת בין ר"ל ורבי יוחנן מאיזה סיבה התורה חייבה את המזיק ע"י אש, והיינו אם הוא משום ממונו (ר"ל), או משום ממונו וחיצו (רבי יוחנן). ועל פי זה, הם יבארו את המשנה - באיזה מקרה מיירי השולח ביד חרש שוטה וקטן שההבערה אינה מתייחסת אליו ופטור. שכן אפשר למסור את האש בשני מצבים: בגחלת, הצריך ללבותו שתעשה אש, או בלהבה.

א. ר"ל משמיה דחזקיה [ממונו] -

לא שנו אלא שמסר לו גחלת וליבה החרש אבל, מסר לו שלהבת חייב - מעשיו קא גרמו לו.

ב. ורבי יוחנן [חיצו] אמר אפילו מסר לו שלהבת פטור - צבתא מלקחיים דחרש גרמה לו היינו מכוח החרש ולא מחייב עד שימסור לו גוזא קוצימ סלתא עצים דקים שרגא דהווא ודאי מעשה דידיה גרמו.

[עד כאן דף נט עמוד ב]

אבעי לה למעבד אבל בלוקח אחד אפילו ר"מ מודה וא"ת דבפ' הניזקין (גיטין נח. ושם) גבי לוקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אמר רב לא שנו אלא דא"ל לך חזק וקני אבל בשטר קנה ואלקח מן האיש וחזר ולקח מהאשה קאי כדמוכח בסוגיא (1) ואור"י שיש לחלק בין כתבה בשטר עצמו של בעל לכתבה שטר בפני עצמו[מכך שטרחה לכתוב שטר אחר הסכימה למכירה והיינו הגמרא בגיטין] ועוד אומר ר"י (2) דאפילו בשטר של בעל איירי התם אלא שכתבה שהיא עצמה מכרה ללקוחות אבל חתמה לו דהכא היינו שמחלה שעבוד כתובתה שיש לה על שדה זו וכן משמע לשון חתמה כלומר שנתרצית במקח ולא מחתה בו וה"ר אלעזר משנ"ץ פי' דטעמא דרב התם דבשטר קונה משום דס"ל אחריות טעות סופר הוא והוי כאילו קבל עליה אחריות אבל אם פירש בלא אחריות לא קנה אפי' בשטר ושמואל דאמר עד שתכתוב לו אחריות משום דקסבר אחריות לאו טעות סופר הוא דפליגי בהכי בפ"ק דבבא מציעא (דף יד.) דשמואל קאמר בהדיא דשעבוד צריך לימלך ורב נמי אמר התם נמצא שאינו שלו רב אמר יש לו מעות ויש לו שבח ומשמע דפשיטא ליה דאפי' לא פירש לו את השבח קאמר רב דיש לו שבח והיינו משום דאית ליה דאחריות טעות סופר הוא:

ניתן לקבל את סיכומי 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא ס

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

[משנה] (5) בא אחר וליבה, המלבה חייב

אמר ר"נ בר יצחק מאן דתני ליבה לא משתבש - דכתיב בבלת אש.

ומאן דתני ליבה, היינו כשאדם מדבר מנענע שפתיו ורוח יוצא, לא משתבש - דכתיב בורא ניב שפתים:

לבתה הרוח כולן פטורין

ת"ר ליבה ולבתה הרוח אם יש בלבויו כדי ללבותה חייב, ואם לאו פטור.

(קושיה) אמאי ליהוי כזורה ורוח מסייעתו ר"ל מלאכת זורה נעשה ע"י שאדם מגביה את התבואה והרוח מנשב ומפריד בין הפסולת לאוכל, ולמרות שנעשה ע"י שרוח מסייעתו מתחייב, ומה הבדל לכאן?

א. אמר אביי - הכא במאי עסקינן כגון שליבה מצד אחד, ולבתו הרוח מצד אחר ר"ל שהוא לא סייע כלל.

ב. רבא - כגון שליבה ברוח מצויה ר"ל, ולא היה מבעיר בכך, ולבתו הרוח ברוח שאינה מצויה - היינו מציאות שלא עלתה על דעתו שיקרה כך. אמנם לגבי זורה מספיק ברוח מצויה ועל זה מתכוון.

ג. ר' זירא אמר כגון דצמרה צמורי חמימות, כלומר הוא לא נפח ממש אלא בנשימה כדרך המחמם את ידיו בנשימתו, שאין זה כיבוי כלל.

ד. רב אשי אמר כי אמרינן זורה ורוח מסייעתו ר"ל ה"מ לענין שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה, ונתקיימה מחשבתו, אבל הכא גרמא בעלמא הוא, וגרמא בנזקין פטור.

נמצאנו למדים מחלוקת בין שיטה זו האחרונה לשאר השיטות והיינו: אם ע"י רוח מצויה מתחייב במזיקין כמו לגבי שבת, או שזה שונה דיני מזיקין.

מתניתין

השולח את הבערה ואלה עצים או אבנים או עפר, ליחכה נירו ונתקלקל, חייב שנאמר כי תצא אש ומצאה קוצים ונאכל גדיש או הקמה או השדה שלם ישלם המבעיר את הבערה:

גמרא

המפסוק להלן לומדים מספר דינים לגבי מזיק ע"י אש, וחלק מהם שנוי במחלוקת רבי יהודה ורבנן איך לדורשו:

כִּי־תֵצֵא אֵשׁ וּמְצָאָהּ קִצִּים וְנֹאֲכַל גְּדִישׁ אִוּ הַקֶּמֶה אִוּ הַשָּׂדֶה שֶׁלֶם יִשְׁלֶם הַמִּבְעֵר אֶת־הַבְּעֵרָה.

אמר רבא למה לי דכתיב רחמנא קוצים גדיש קמה ושדה?

צריכי - להשמיע את כולם, כמו שהוא מבאר.

דאי כתב רחמנא:

קוצים - ה"א קוצים הוא דחייב רחמנא משום דשכיח אש גבייהו, אין בני אדם מזיהרים משריפתם של כך הם עומדים, ולכן ושכיח דפשע,

אבל גדיש, דלא שכיח אש גבייהו ולא שכיח דפשע, שיש לומר שהוא אנוס, אימא לא,

גדיש - הוה אמינא גדיש חייב רחמנא משום דהפסד מרובה הוא, אבל קוצים דהפסד מועט אימא לא.

ר"י תוספות ד"ה רבא אמר כגון שליבה ברוח מצויה וליבתה הרוח ברוח שאין מצויה. וה"פ אן יש בלבויו כדי ללבות עם רוח מצויה חייב דחשיב כאילו עושה הכל בפני עצמו ואם לאו שאין בלבויו בהדי רוח מצויה כדי ללבות אלא ע"י רוח שאין מצויה שסייעתו נעשה המלבה פטור דברוח שאינה מצויה לא הוה ליה לאסוקי אדעתיה:

ר"י תוספות ד"ה רב אשי אמר כי אמרינן זורה ורוח מסייעתו הני מילי לענין שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה. וכשגורם לזרות הרוח המסייעתו הוי מלאכת מחשבת ולהכי חייב בגרמת זרייה זו אבל עושה מעשה של זרייה בפני עצמו [לבדו בלתי סיוע מהרוח לא נקרא זורה שעושה את המעשה בפני עצמו, ולכן לגבי שבת כך צורת המלאכה ע"י הרוח חייב, אך לגבי מזיק ע"י אש צריך להעביר ע"י מעשיו באופן מושלם, וזה לאו נקרא, שהרוח מסייעתו] לא אקרי (זורה) לך הכא לא מקרי מבעיר אלא גורם והתורה לא חייבה אלא מבעיר ולא הגורם (אלא) הבערה ע"י רוח המסייעתו ולהכי חשיבא הא גרמא לענין האש ככל שאר גרמות דקי"ל גרמא בנזקין פטור ומר בר רב אשי דפריך גבי רקתא [שאחד היה מנפץ פשתן והלכה נעורת של פשתן (רקתא) ומזיק האנשים ואמר רבינא שפטור שלאו כוחו ממש אלא ע"י הרוח ושם חלק מר בר רב אשי ומקשה כמו ממשיר התוס'] בלא יחפור (ב"ב דף כו. ושם) מאי שנא מזורה ורוח מסייעתו מצי סבור כרב אשי דהכא דהתם לענין חיוב הרחקה חשיב גירי דיליה וצריך להרחיק ואפי' ר' יוסי כמו הרחקה סולם מהשובר חשיב גירי דיליה לענין הרחקה אע"ג דלא חשיב ליה התם אלא גרמא דפטור מתשלומין מ"מ אסור וצריך להרחיק וג' היוצא מתחת

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא ס

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא בני שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה.

דבר בעיר

יבואר בבבא קמא שלושה פסוקים המזהירים את האדם שלא יצא בשעת דבר, ובנוסף יתבאר מדוע הוצרך התנא להביא את כל הפסוקים הללו.

ת"ר דבר בעיר כנס רגליך.

1. שנאמר - ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר.

וכי תימא ה"מ בליליא ששם במצריים היו שתי סכנות: א. סכנת של למלאכי חבלה הנמצאים

בכל לילה ב. למלאכי חבלה שניתנה רשות למשחית, אבל ביממא, שאין שתי סכנות אלא

אחד מהם, תאמר לא - לכן מביאה פסוק נוסף:

2. ואומר לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך בעדך.

וכי תימא ה"מ [היכא] דליכא אימה מגואי אבל היכא דאיכא אימה מגואי מבפנים

כי נפיק יתיב ביני אינשי בצוותא חברה בעלמא, טפי מעלי.

לכן מביאה פסוק נוסף - כדלהלן:

3. ואומר מחוץ תשכל חרב של מלאך המות מ"מ ומחדרים אימה ר"ל אימת מות של

מלאך ולא בגלוי כל כך.

רבא בעידן רתחא דבר הוי סכר כוי סוגר את החלונות דכתי' כי עלה מות בחלוניו.

רעב בעיר

ת"ר רעב בעיר פזר רגליך למקום אחר שנא' ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה

[לגור] שם.

וכי תימא - ה"מ היכא דליכא ספק נפשות במקום שיגלה שם, אבל היכא דאיכא

ספק נפשות, לא.

לכן מביאה פסוק נוסף - כדלהלן:

ואומר לגבי ארבעה אנשים מצורעים אם אמרנו נבא העיר והרעב בעיר ומתנו שם וכתוב

בסוף הפסוק לכו ונפלה אל מחנה ארם אם יחיונו נחיה.

דבר עיר - כיצד יתנהג

ת"ר דבר בעיר-

אל יהלך אדם באמצע הדרך, מפני שמלאך המות מהלך באמצע הדרכים, דכיון

דיהיבא ליה רשותא מסגי להדיא הולך ברוח.

שלום בעיר-

אל יהלך בצדי דרכים, דכיון דלית ליה רשותא מחבי חבוי ומסגי.

ת"ר דבר בעיר-

אל יכנס אדם יחיד לבית הכנסת שמלאך המות מפקיד שם כליו - וה"מ היכא

דלא קרו ביה דרדקי ולא מצלו ביה עשרה. - כוונת המאמר הוא, שבית הכנסת שאין

להם מלמדי תינוקות ראויים הם להיענש, בעוון ביטול תורה, שבהבל פיהם של תינוקות העולם

מתקיים, וה"ה מתי שאין עשרה מתפללים, כמבואר במקום אחר שהקב"ה כועס, וזאת הכוונה

מפקיד כליו שזה מתחייב מיתה.^{ר"ז}

מה הכלבים מרמזים

למרות שהכלבים אינם בני דעת, הקב"ה בראן בטבע זה שמרמזים לבני אדם לשמור

את עצמם בשעת הסכנה ובעת ביאת המשיח לפזר רגליהם לקבלו.^{ר"ח}

ת"ר כלבים בוכים מלאך המות בא לעיר.

כלבים משחקים אליהו הנביא בא לעיר. וה"מ דלית בהו נקבה, שאז עושה זאת

בעבורה.

יתיב רב אמי ורב אסי קמיה דר' יצחק נפחא, מר א"ל לימא מר שמעתתא, ומר

א"ל לימא מר אגדתא.

פתח למימר אגדתא, ולא שביק מר. פתח למימר שמעתתא, ולא שביק מר.

אמר להם אמשול לכם משל למה הדבר דומה!

לאדם שיש לו שתי נשים, אחת ילדה ואחת זקינה. ילדה מלקטת לו לבנות, זקינה מלקטת לו שחורות. נמצא קרח מכאן ומכאן.

אמר להן אי הכי אימא לכו מלתא דשויה לתרויכו שמעתתא ואגדה-אגדתא-

כי תצא אש ומצאה קוצים - תצא מעצמה דהיינו אנו גרמנו שקלקלנו את מעשינו ונשרף

הבית, ולמרות זאת הבטיח הקב"ה לשלם כאילו הוא העביר את האש: שלם ישלם המבעיר

את הבערה אמר הקב"ה עלי לשלם את הבערה שהבערת, אני הציתי אש בציון

שנאמר ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה ואני עתיד לבנותה באש שנאמר ואני אהיה

לה חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה. שמעתתא, פתח הכתוב בנזקי ממונו

וסיים בנזקי גופו לומר לך אשו משום חציו כזורק חץ למרחוק שהוא עצמו הזיק.

נפק"מ לחייב ד' דברים אם הוזק בה אדם.

מעשה שנתאוה דוד למים

הפסוקים הבאים מספר שמואל(ב) מתייחסים על הגיבורים שהיו לדוד ועל המלחמה שנעשתה עם הפלישתים.

ואחרי במעלה שמא בן-אגא הררי ואקפו פלשתים לחיה לגדוד ותהי-שם חלקת השדה אחזת השדה מלאה עדשים והעם נס מפני פלשתים: ויתיצב שמא בן אגא בתוך-החלקה ויצילה יך את-פלשתים ויעש יהוה תשועה גדולה: ויתאנה דוד ויאמר מי ישקני מים מבאר בית-לחם אשר בשער סנהדרין: ויבקעו שלשת הגברים במחנה פלשתים וישאבו-מים מבאר בית-לחם אשר בשער וישאו ויבאו אל-דוד ולא אבה לשתותם ויסך אתם ליהוה:

גם בדברי הימים מתייחס על אותו מאורע ושם מזכיר שדה של שעורים במקום של עדשים המזכרים בספר שמואל למעלה. לקמן יבואר שלוש שיטות איך לבאר את זאת.

הוא-ה'ה עם-דודי בפס דמים והפלשתים נאספו-שם למלחמה ותהי חלקת השדה מלאה שעורים והעם נסו מפני פלשתים.

כעת הגמרא מתחילת לדייק ולבאר את כל הנ"ל:

ויתאוה דוד ויאמר מי ישקני מים מבור בית לחם אשר בשער ויבקעו שלשת הגבורים במחנה פלשתים וישאבו מים מבור בית לחם אשר בשער [וגו'] מאי קא מיבעיא ליה?

יתבאר בסוגיא זו שלושה ביאורים מה כוונת הפסוק שדוד נתאוה למים, ובנוסף איך כל אחד מסביר את שאר הפסוקים המדברים בעניין זה.

א. רבא אמר ר"נ - טמון באש קמיבעיא ליה, ר"ל אנשי דוד שרפו גדיש של ישראל

שהיו טומנם בתוכם כליהם, ובאו לשאול אם צריכים לשלם והיינו אי כר' יהודה ופטורים

אי כרבנן וחייבים, ופשטו ליה מאי דפשטו ליה.

שיטה זו סוברת ששאל שאלה נוספת: דהיינו או כשאלת רב הונא לעניין להציל את עצמו בממון חבירו או האם מותר להחליף שעורים בעדשים - ולכן ישנם שני פסוקים אחד על שעורים ואחד על עדשים.

ולא אבה דוד לשתותם - א"א לומר שלא רצה לקבל את הפסק הלכה אם טמון מותר או לאו^{ר"ט}, אלא כוונת הפסוק הוא: דלא אמרינהו משמיהו של שלושת הגיבורים המזכרים בהתחלת הפסוק, שמסרו את נפשם ועברו דרך מחנה פלשתים כדי להגיע לסנהדרין ולשאול שאלתו אמר כך מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי כל המוסר עצמו למות על דברי תורה אין אומרים דבר הלכה משמו.

[נראה בזה שכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, ואלו שסמכו על הנס לילך במקום סכנת נפשות אין ראוי לעשות נס וגאולה על ידהו, אף על פי ששלוחי מצווה אין חזקין, היכא דשכיחא הזיקה שאני - מהרש"א].

ויסך אותם לה' דאמרינהו משמא דגמרא שלא אמר דוד פסק הלכה בשם עצמו.

^{ר"ז} רשב"ש (סימן קצ"ה).

^{ר"ח} תורת חיים.

סיכום הדף היומי שקלא וטריא בבא קמא ס

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא:)

לעילוי נשמת
דיינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

ב. רב הונא - גדישים **דשעורים** וגדישים **דעדשים** דישראל הוו, דהוו מטמרי פלשתים בהו.

וקא מיבעיא ליה מהו להציל עצמו בממון חבריו??

שלחו ליה אסור להציל עצמו בממון חבריו, אבל אתה מלך אתה [ומלך] פורץ גדר שדה של אחרים לעשות לו דרך ואין מוחין בידו.

לכן כתיב שמנע אותם מלשרוף דכתיב ויטיב בתוך החלקה **ויצילה**.

ולא אבה דוד לשתותם אמר כיון דאיכא איסורא לא ניחא לי, לכן כתוב בהמשך ו'סך אותם לה' דעבד לשם שמים.

ג. ורבנן ואיתימא רבה בר מרי אמרו - גדישים **דשעורים** דישראל הוו וגדישין **דעדשים דפלשתים**:

וקא מיבעיא להו מהו ליטול גדישין של שעורים דישראל ליתן לפני בהמתו על מנת לשלם גדישין של עדשים דפלשתים?

שלחו ליה חבול ישיב רשע גזילה ישלם אע"פ שגזילה משלם, רשע הוא, אבל אתה מלך אתה ומלך פורץ לעשות לו דרך ואין מוחין בידו.

לא שבק להו לאחלופי - דכתיב ויטיב בתוך החלקה **ויצילה**.

ולא אבה דוד לשתותם אמר כיון דאיכא איסורא לא ניחא לי, לכן כתוב בהמשך ו'סך אותם לה' דעבד לשם שמים.

[עד כאן דף ס עמוד ב]

שיקלא וטריא

בבא קמא סא

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דיינה ליבה בת עטל זיל
עובדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

[עד כאן דף סא עמוד א]

מתניתין

המדליק בתוך שלו עד כמה תעבור הדליקה:

השיעורים הבאים הם באש קולחת שדילגה אך נכפפת ובושרת והולכת כל שעה עד מאה מיל.

- רבי אלעזר בן עזריה אומר רואין אותו כאילו הוא באמצע בית כור ר"ל שיש מרחק של 137 אמות, שביט כור היינו ריבוע של 274 אמות על 274 אמות רוחב, וכשהוא נמצא באמצע הריבוע, יש ממנו לכל צד : $274 = 137^2$.
- ר"א אומר ט"ז אמות כדרך רה"ר.
- רבי עקיבא אומר חמשים אמה.
- ר"ש אומר שלם ישלם המבעיר את הבערה הכל לפי הדליקה:

גמרא

הגמרא הבינה שר"ש מתכוון לומר שאפילו רחוק ממנו הרבה חייב לשלם.

קושיה) ולית ליה לר"ש שיעורא בדליקה?

- והתנן –** לגבי כמה אדם צריך להרחיק תנורו או כירתו מהתקרה ומעזיבה של חבירו כדי שלא תעבור דליקה, מכיוון שבני העיר יכולים למחות בו.
- לא יעמיד^כ אדם תנור בתוך הבית אלא אם כן יש על גבו גובה ד' אמות.
 - היה מעמידו בעלייה, עד שיהא תחתיו מעזיבה, טיט של סיד על התקרה, שלשה טפחים, ובכירה, שפוחתה מתנור ואין מעבירים בתוכה אש גדולה, טפח.
- ואם הזיק משלם מה שהזיק.
ר' שמעון אומר לא נאמרו שיעורין הללו אלא שאם הזיק פטור מלשלם.
(תירוץ) אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא הכל לפי גובה הדליקה כשהאש גדולה קופצת למרחוק.

כיצד ההלכה

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' שמעון.
וכן אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה כר"ש.

מתניתין

- המדליק את הגדיש והיו בו כלים ודלקו:
 - ר"י אומר משלם מה שבתוכו.
 - וחכ"א אינו משלם אלא גדיש אם של חטין או אם של שעורין.
- היה גדי כפות לו ועבד סמוך לו ונשרף עמו, חייב על הגדי שגם בבעלי חיים חייב בנזקי אש (או הקמה), ולגבי עבד פטור ממיתה ותשלומים שהיה לו לברוח.
[גדי בין כפות בין שאינו כפות, חייב לשלם. יש אומרים דווקא כפות אך באינו כפות פטור, שהיה לו לברוח. יש לחלק בזה בין הניח אש ע"ג שורו של חבירו, שאין השור יכול ליטול ממנו שחייב כמבואר לעיל (דף כז), לבין אש סמוך לו שהיה לו לברוח – ולפי זה במקרה השלישי מבארים א' גדי סמוך לו].
- עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו, פטור. פטור על הגדי ועל הגדיש, שחייב מיתה בגלל הריגת העבד וקם ליה בדרכה מיניה, ואפילו בלי התראה שאינו נהרג משום שחייבי מיתות שוגגים פטורים.
- ומודים חכמים לר"י במדליק את הבירה שהוא משלם כל מה שבתוכה שכן דרך בני אדם להניח בבתים:

מתניתין

עברה (1) גדר שהוא גבוה ד' אמות^כ, או (2) דרך הרבים ט"ז אמות רוחב (נלמדים מעגלות דדגלי מדבר) או (3) נהר פטור:

גמרא

[משנה] (1) גדר – גבוה ד' אמות

(קושיה) והתניא עברה גדר שהוא גבוה ארבע אמות, חייב?

(תירוץ) אמר רב פפא לעולם ד' פטור תנא דידן קא חשיב מלמעלה למטה-

שש אמות, פטור. חמש אמות, פטור, עד ארבע אמות פטור - וסובר שהוא עד ועד בכלל.

תנא ברא מלמטה למעלה קא חשיב-

שתי אמות, חייב. שלש אמות, חייב, עד ארבע אמות חייב - סובר ועד ולא עד בכלל, שארבע אמות פטור.

באיזה שדה דיברה המשנה

- רבא ד' אמות שאמרו דפטור אפילו בשדה קוצים ר"ל אפילו שהשדה מלאה קוצים שנוח לאש לעבור ולדלג על הגדר, מ"מ פטור.
- רב פפא ומשפת קוצים ולמעלה ד' אמות – לדוגמא אם גובה הקוצים של השדה ד' אמות, צריך הגדר להיות ח' אמות.

צורת האש – קולחת או נכפפת

ישנם שני מצבים של האש: א. קולחת, שהאש קולח מתמר ועולה למעלה, ב. נכפפת דהיינו שמחמת הרוח האש הולכת לצדדים, שנוטה לשדה חבירו, ובה הסיכוי שיזיק יותר גבוה.

להלן יבואר דברי רב ושמואל, וישנה מחלוקת ראשונים אם הם דיברו על הגדר של המשנה (תוס' ורא"ש) וגורסים ברייתא כוותיה דרב מאה אמות ולא מיל [שלא שייך גדר בגובה מיל], או שדיברו על שיעור רוחב של דרך רשות הרבים [רש"י פירוש שני, שכתב נכפפת היינו אש נמוכה שהולכת ונסרכת בעשבים וקסמים שעל גבי הקרקע].

- רב לא שנו דפטור אלא בקולחת, אבל בנכפפת אפילו עד מאה אמה חייב.
- שמואל - מתני' בנכפפת, אבל בקולחת אפי' כל שהוא פטור. תניא כוותיה דרב-

בד"אבאם עברה גדר, או י"א דרך רשות הרבים, שפטור בקולחת, אבל בנכפפת ועצים מצויין לה, אפילו עד מאה מיל י"ג אמות חייב.
עברה נהר או שלולית שהם רחבים ח' אמות, פטור.
[משנה] (2) דרך הרבים פטור

מאן תנא?

אמר רבא ר"א היא דתנן-

רבי אליעזר אומר שש עשרה אמות כדרך רה"ר.

[משנה] (3) נהר פטור

- רב אמר נהר ממש אע"ג דליכא מיא, בגלל שהוא רחב כדרך הרבים.
- ושמואל אמר אריתא דדלאי יאור קטן שדולים ממנו ומשקה את השדה - אי אית ביה מיא, אין, אבל לית ביה מיא, לא וחייב הואיל ואינו רחב.

דברים המפסיקים בפאה להחשיבם כשני שדות

תנן התם ואלו מפסיקין לפאה:

- הנחל – שיש שני שדות ונחל עמוק מפסיק ביניהם, חייב כל אחד בפאה.

- השלולית - נחלקו בבאורו – כדלהלן:

א. רב יהודה אמר שמואל מקום שמי גשמים שוללין שם כלומר מתקבצים שם. - כ"ש אמת המים.

רב ביבי א"ר יוחנן אמת המים שמחלקת שלל לאגפיה^כ, אבל מקום שמי גשמים שוללין שם, לא מפסקי, דהנהו באגני ספליים דארעא מקרו.

- ודרך היחיד רוחב ארבע אמות.

- ודרך הרבים.

^כ תוספות ד"ה עברה גדר שהוא גבוה ארבע אמות. בגמרא מפרש ארבע אמות משפת קוצים ולמעלה ונראה לר"י דאירי שאין הגדר גבוה מן השלהבת שאם היה גבוה יותר מאי קמפליג בין קולחת לנכפפת מה לי זה ומה לי זה בין שהגדר גבוה מן השלהבת מה יכולה להזיק אלא ודאי בשאין גבוה מן השלהבת איירי ומיהו כשאין עצי הדליקה [של המזיק] גבוהין מן הגדר איירי שאם היו גבוהין מן הגדר מה מעיל שהגדר גבוה מן הקוצים הרי הוא כאילו היתה המדורה על הגדר אלא כשעצי הדליקה שוים לגדר איירי או נמוכים מן הגדר ועוד נראה דגבוה ד' אמות דקתני אעצי הדליקה קאין [של המזיק] שהגדר גבוה מעצי הדליקה ארבע אמות ורב ניתן לקבל את סיכומו 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא סא

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דיינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

גמרא

למרות שלמדנו שבדבר טמון אין מחייבים אותו משום אש, אך יש לדון ולומר שהתורה פטרה דווקא במדליק בתוך שלו והלכה האש לתוך של חברו כמו שמשמע בפסוק 'כי תצא אש' כלומר יצא ממקום אחר ובאה ודלקה בגדיש של אחרים, אך במדליק בשל חברו מתחייב^{יג}, ובכך מובן דעת חכמים במשנה שמחלקים בין הדליק אש בבירה לבין הדליק בגדיש.

להלן כיצד רב כהנא מחלק זאת:

א. רב כהנא מחלוקת במדליק בתוך שלו והלכה ואכלה בתוך של חברו: דר"י מחייב אנזקי טמון באש ורבנן פטרי,

אבל במדליק בתוך של חברו דברי הכל משלם כל מה שבתוכו שאין לו רשות והרי הוא כמאבד בידיים.

(קושיה) א"ל רבא אי הכי שאפילו בדברים שאין דרכם להניח מתחייב, ולא משמע כן: אדתני סיפא מודים חכמים לר"י במדליק את הבירה, והיינו בתוך של חברו, שמשלם כל מה שבתוכה שכן דרך בני אדם להניח בבתים, מדוע תלה החיוב מחמת דרך בני אדם,

לפלוג וליתני בדידה ובזה ישנו יותר חידוש שאפילו בדברים שאין דרך להטמינם חייב?

וכך היה לו לכתוב: **בד"א במדליק בתוך שלו והלכה ואכלה בתוך של חברו, אבל מדליק בתוך של חברו דברי הכל משלם כל מה שהיה בתוכו.** על כן רבא מבאר את החילוק באופן קצת שונה מרב כהנא, כדלהלן:

ב. רבא^{יד} בתרתי פליגי:

1) פליגי במדליק בתוך שלו והלכה ואכלה בתוך של חברו בין בכלים שדרך להטמינם בתוכו ובין בכלים שאין הדרך להטמינם - דר"י מחייב אטמון באש ורבנן סברי לא מחייב.

2) ופליגי נמי במדליק בשל חברו -

דר"י סבר משלם כל מה שבתוכו ואפילו ארנקי שאין דרכו בכך.

ורבנן סברי כלים שדרכן להטמין בגדיש, כגון מוריגין, קרשים נקובים ובהן יתידות, שדשין בהם את התבואה, וכלי בקר, הוא דמשלם, כלים שאין דרכן להטמין בגדיש, לא משלם.

[עד כאן דף סא עמוד ב]

^{יג} לפי ההסבר של הרשב"א והתוס' (ד"ה אלא):

^{יד} תוספות ד"ה אלא אמר רבא בתרתי פליגי [פליגי] במדליק בתוך שלו כו'. דר"י מחייב אפי' ארנקי בגדיש שאין דרך להניח מדנקט מודים חכמים במדליק את הבירה דלכך נקט בירה שרוצה למצוא שיחייבו רבנן אפי' בארנקי כמו ר"י ואי רבי יהודה לא מחייב במדליק בתוך שלו אלא דוקא במוריגין הוה ליה לפלוגי בדידה ולימא דמודים חכמים במדליק גדיש של חברו דחייב במוריגין אלא ודאי מחייב ר"י במדליק בתוך שלו אפי' בארנקי בגדיש ורבנן לא מחייבי אפי' במוריגין דקתני אינו משלם אלא גדיש של חטים כו' ופליגי נמי במדליק בתוך של חברו

דר' יהודה מחייב אפי' בארנקי בגדיש ורבנן לא מחייבי אלא במוריגין של חברו שדרכו להניח בגדיש או ארנקי בבית שדרך להניח כל דבר בבתים וטעמיהו יש לפרש דר' יהודה לא פטר בטמון כלל ורבנן במדליק בתוך שלו פטרי כדמשמע קרא כי תצא אש (ומשמע) דאיירי דמדליק בתוך שלו אבל במדליק בתוך של חברו מחייב בדבר שדרכו להטמין דלא אשכחן דפטר ביה קרא טמון ובדבר שאין דרכו פטרי מסברא דלא אבעי ליה לאסוקי אדעתיה שיניח אדם ארנקי בגדיש:

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא סב

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן (שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עופדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

להלן צדדי ספקו:

עשו תקנת נגזל במסור דמשתבע ושקיל או לא?
תיקו.

ההוא גברא דבטש בעט בכספתא ארגז שמיחים בו כספיים דחבריה שדייה בנהרא.

לא היו יודעים מה נמצא בפנים, ובא הניזק והודיע לב"ד:

אתא מריה ואמר הכי והכי הוא לי בגוה.

יתיב רב אשי וקא מעיין ביה כי האי גוונא מאי?

א"ל רבינא לאו היינו מתניתין?!

דתנן ומוזים חכמים לר' יהודה במדליק את הבירה שמשלם כל מה שבתוכו שכן

דרך בני אדם להניח בבתים – אלמא דנאמן הניזק לברר מה היה בתוכו.

אמר ליה אי דקא טעין זוזי הכא נמי ,

הכא דקא טעין מרגניתא מאי, וכך ספקו: מי מנחי אינשי מרגניתא בכספתא או

לא ?

תיקו .

א"ל רב יימר לרב אשי: טעין כסא דכספא בבירה מאי ?

אמר ליה חזינא :

אי אינשי אמיד עשיר הוא, דאית ליה כסא דכספא, אי נמי אינשי מהימנא הוא

דמפקדי אינשי גביה, משתבע ושקיל .

ואי לא - לאו כל כמיניה!

הבדל בין גזלן לחמסן

א"ל רב אדא בריה דרב אויא לרב אשי מה בין גזלן לחמסן?

א"ל חמסן יהיב דמי^ר, גזלן לא יהיב דמי.

(קושיה) א"ל אי יהיב דמי חמסן קרית ליה?!

והאמר רב הונא תלוה זבין, ר"ל מי שהכריחו אותו או עשו לו איסורים עד שמכר וקיבל

הדמים, זביניה זביני! שע"י אונס וקבלת המעות, אומרים שבאמת נתרצה למכור.

(תירוץ) לא קשיא הא דאמר רוצה אני, מועילה המכירה, הא דלא אמר רוצה אני

והיינו חמסן.

[עד כאן דף סב עמוד א']

מתניתין

גץ ניצוץ שיצא מתחת הפטיש והזיק, חייב.

גמל שהיה טעון פשתן ועבר ברשות הרבים, ונכנס פשתנו לתוך החנות ודלקו

בנרו של חנוני והדליק את הבירה, בעל גמל חייב.

הניח חנוני נרו מבחוץ, החנוני חייב.

רבי יהודה אומר בנר חנוכה פטור:

תנו רבנן המדליק את הגדיש והויו בו כלים ודלקו:

א. ר"י אומר משלם כל מה שהיה בתוכו.

ב. וחכמים אומרים אינו משלם אלא גדיש של חטין או גדיש של שעורין, ורואין

מקום כלים כאילו הוא מלא תבואה.

במה דברים אמורים^י שנחלקו במדליק בתוך שלו והלכה ודלקה בתוך של חבריו,

אבל מדליק בתוך של חבריו (דברי הכל) משלם כל מה שהיה בתוכו ורובא מבאר

שאיירי בכלים שדרכם להטמין בגדיש.

ומודה ר' יהודה לחכמים - במשאיל מקום לחבריו להגדיש גדיש, והגדיש והטמין,

אם העבירו בעל השדה שאין משלם אלא דמי גדיש בלבד שהרי קיבל עליו רק את שמירת

גדיש.

להגדיש חטין, והגדיש שעורין.

שעורין, והגדיש חטין.

חטין, וחיפן בשעורין – יכול לטעון שראה רק שעורין ולכן לא נזהר בהם כל כך.

שעורין, וחיפן בחטים,

מכל הנ"ל שאינו משלם אלא דמי שעורין בלבד.

למדנו לעיל שהמשאיל מקום לחבריו להגדיש שעורים והגדיש חטין והדליק אש, משלם

דמי שעורין בלבד. וכל זה היינו דווקא לגבי נזקי אש שלא הזיקתו בידיים (כי תצא אש),

וכעת הגמרא מביאה מקרה שהוא מזיק בידיים וחיוב לשלם הכל אפילו בדבר שלא ידע

מזה לפני זה:

אמר רבא הנותן דינר זהב לאשה ואמר לה 'הזהרי בו של כסף הוא' –

הזיקתו ששרפתו או שהשלכתו לים - משלמת דינר זהב - משום דאמר לה מאי הוה

ליך גביה דאזקתיה בידיים.

פשעה בו שלא שמרה כראוי - משלמת של כסף - דאמרה ליה נטירותא דכספא

קבילי עלי, נטירותא דדהבא לא קבילי עלי!

להלן דברי רב מרדכי שאומר בדיו השני שפשע, שאפשר ללמוד מהברייתא הנ"ל:

א"ל רב מרדכי לרב אשי אתון בדרבא מתניתו לה, אכן ממתניתא פשיטא לך-

חטין, וחיפן בשעורין, שעורין, וחיפן בחטין, אינו משלם אלא דמי שעורין בלבד -

אלמא אמר ליה נטירותא דשערי קבילי עלי, הכא נמי אמרה ליה נטירותא דדהבא

לא קבילי עלי.

תקנת נגזל להישבע וליטול - נזקי אש / מוסר

מבואר בגמרא שבועות (מד): שתיקנו חכמים שהנגזל ישבע מה נגזל ממנו, והגזלן חייב

לשלם כפי דבריו. עתה הגמרא מבררת האם ישנה תקנה זו גם לגבי נזקי אש ומוסר.

ועוד יתבאר שמה שהניזק נאמן היינו דווקא בדברים ששייכים שנמצאו שם, אך בדברים

חריגים אינו נאמן.

אמר רב שמעית מילתא אליבא לר' יהודה של משנתינו ולא ידענא מאי היא!

אמר שמואל ולא ידע אבא מאי שמיע ליה? כך סובר לר' יהודה דמחייב על נזקי

טמון באש, עשו תקנת נגזל באש.

בעי אמיר עשו תקנת נגזל במסור^ר או לא?

אליבא דמ"ד לא דיינינן דינא דגרמי - לא תבעי לך, דמסירות נמי לא דיינינן.

כי תבעי לך אליבא דמ"ד דיינינן דינא דגרמי-

היכא דיהיב דמי הוה כאלו נוטל נשמתו לאו דרשה גמורה היא אלא אסמכתא בעלמא דחמסן

דקרא היינו גזלן דלא יהיב דמי וא"ת כיון דחמסן דיהיב דמי פסול מדרבנן א"כ כי אמר' בפ'

שנים או חזין (ב"מ ד' ה' ושם ד"ה בלא) אלא הא דאמר רב הונא משביעים אותו שבועה שאינה

ברשותו [לגבי שומר פיקדון ואינו רוצה להישבע] נימא מיגו דחשיד כו' ומשני מורה ואומר דמי

קיהיבנא מ"מ מה תירץ בכך אם הוא מעכב הפקדון בידו ורוצה ליפטר בדמים בעל כרחו של

בעלים הרי הוא חמסן ופסול לשבועה מדרבנן ואכתי נימא מיגו דחשיד כו' וי"ל דמ"מ בגזלן

דאורייתא אין להוכיח שלא יהא חשוד אשבעתו ועוד דחמסן דרבנן כשר הוא ואינו פסול עד

שיכריזו עליו כדאמר בפ' זה בורר (סנהדרין ד' כו'): ואפילו אם הוא ידוע שנעשה חמסן בענין

זה שמא לא ראו חכמים לפוסלו בכך וגם לא להכריז אלא דווקא כי שקיל וחסוף בזרוע בעל

כרחייהו דבעלים והמקשה דקא פריך נימא מיגו דחשיד כו' אע"ג דהא ודאי קים לן דגזלן דרבנן

בעי הכרזה ואינו נפסל עד אחר הכרזה כל עיקר לא הביא דברי רב הונא אלא משום דמקשה

והא קעבר בלא תחמוד [ר"ל למרות שאינו נחשד על שבועה, מ"מ מקשה מדוע אינו נחשד

משום שעבר על לא תחמוד] א"נ הכי מקשה כיון שפטר עצמו במה שטען נגנבו או נאבדו ואינו

משלם דמים אלא לפי שאינו רוצה לישבע ואם היה פטור מן השבועה לא היה משלם כלום א"כ

נימא מיגו כו' [הרי הוא דומה לגזלן שאינו משלם] ומשני מורה ואומר כו' וגם אם היה פטור מן

השבועה שמא כמו כן היה משלם דמים לפי שמעכב הפקדון בידו ולהכי לא חשיד אממונא:

ניתן לקבל את סיכומי 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.

^י תוספות ד"ה במה דברים אמורים במדליק בתוך שלו והלכה ודלקה בתוך של חברו אבל

במדליק בתוך של חבריו משלם כל מה שבתוכו. כלומר בדבר שדרכו כגון מורגים וכלי בקר

אבל ארנקי בגדיש לא מחייבי רבנן אע"פ שדקדקנו בכל הני דלעיל שיהא משלם כל מה שבתוכו

לרבנן כמו לר' יהודה הני מילי היכא דקתני ומוזים או היכא דקתני דברי הכל אבל הכא במה

דברים אמורים קתני ורבנן מילתייהו מפרשי ולא אמילתא דרבי יהודה קיימי:

^י תוספות ד"ה עשו תקנת נגזל במסור או לא. כתב רב אלפס כגון שיש עדים שמסור ואיבד

ממונו ואין יודעין כמה תיקו (1) וכל תיקו דממונא לקולא (2) ובשם רב האי גאון כתוב שישבע

ויטול מחצה שכל תיקו דממונא חולקין ואין נראה לר"י לחייב כלל משום תיקו ור"ת מפרש דהך

בעיא כשהמוסר מוכיח את הנמסר דומיא דנגזל בשבועות דגזלן מכוּשיו אבל אם המוסר

עצמו אינו יודע כמה ישבע נמסר כמה הפסיד ויטול ולר"י נראה דהך בעיא אפילו אין המוסר

יודע דומיא דתקנת נגזל באשון שאין המבעיר יודע כמה הפסיד הניזק דמבעי ליה במסור אי

עשו תקנתא או לא:

^י תוספות ד"ה חמסן יהיב דמי. וכשלא אמר רוצה אני כדמפרש אבל מן התורה אינו פסול

אלא היכא דלא יהיב דמי אבל היכא דיהיב דמי כשר אע"ג דלא אמר רוצה אני אע"פ שעובר

על לאו דלא תחמוד הא אמר' בפרק שנים או חזין (ב"מ דף ה' ושם ד"ה בלא) לא תחמוד

לאינשי בלא דמי משמע להו וההיא דסוף מכילתין (דף קיט). מדיית מחמס בני יהודה דאפילו

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא סב

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (טוטה כא:)

לעלוזי נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובריה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

תשלומי כפל נוהגת בין בבעלי חיים ובין במטלטלין

להלן שלושה פסוקים לגבי תשלומי כפל שהגמרא תדרוש אותם. מובאים כאן שתי פעמים **כלל ופרט כלל**, והיינו בפסוק ראשון (הגמרא מתייחסת עליו בסוף הסוגיא) ובפסוק האחרון. הגמרא מנסה בכמה אופנים ללמוד מכלל ופרט ולבסוף מסיקה שאכן לומדים מריבוי, כמו שיתבאר בדף הבא.

גמרא

אמר רבינא משמיה דרבא ש"מ מדרבי יהודה נר חנוכה מצוה להניחה בתוך עשרה - דאי סלקא דעתך למעלה מעשרה, אמאי אמר ר' יהודה נר חנוכה פטור? לימא ליה הוה ליה לאנוחה למעלה מגמל ורוכבו!
אלא לאו ש"מ מצוה להניחה בתוך עשרה.

(דחיה) אמרי לא, לעולם אימא לך אפי' למעלה מעשרה -

מאי אמרת אבעי לך לאנוחה למעלה מגמל ורוכבו? כיון דבמצוה קא עסיק, כולי האי לא אטרחה רבנן.

אמר רב כהנא דרש רב נתן בר מניומי משמיה דרבי תנחום נר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה, פסולתיה כסוכה וכמבוי - שבני אדם לא יכולים לראותה ואין

בזה פרסום הנס.

הדרן עלך הכונס

מתניתין

בפרק זה יתבאר דיוני תשלומי כפל וארבעה וחמישה. תשלומי כפל ישנו בגבגב שנמצא בידו הגניבה [או בשומר הטוען טענת גנב] ותשלומי ד' וה' ישנו בגובגב שה וחמור וטבח או מכרו.

מרבזה מדת תשלומי כפל ממדת תשלומי ארבעה וחמישה, שמדת תשלומי כפל נוהגת בין בדבר שיש בו רוח חיים ובין בדבר שאין בו רוח חיים, ומדת תשלומי ארבעה וחמישה אינה נוהגת אלא **בשור ושה בלבד** שנאמר כי יגנב איש שור או שה וטבח או מכרו וגו'.

אין הגונב אחר הגונב משלם תשלומי כפל, שכתוב 'וגונב מבית האיש' ולא מבית הגנב. [יתבאר לקמן (סו).] דעת רב שיאוש גרידא קונה, ולכן אם הבעלים נתייאשו, הגנב ראשון קנה

את הגניבה, והגנב השני צריך לשלם לגנב ראשון כפל.]

ולא הטובח ולא המוכר אחר הגנב, משלם תשלומי ארבעה וחמישה.

גמרא

הגמרא מנסה לדייק ממשנתנו את הדינים הבאים: שומר שקיבל עליו פקדון מסוים ונשבע שנגנב ממנו, ונמצא שקר האם משלם תשלומי כפל, ובמקרה דומה לזה כשקיבל שור או שה לשמור, ונשבע וטבח או מכר, ונמצא שבעותו שקר, האם גובים ממנו תשלומי ד' וה'.

ישנם שתי לישנות, לישנא קמא פושטים את הדינים הללו, ולישנא בתרא סוברת שהגמרא דוחה את זאת.

1. לישנא קמא -

ואילו מדת תשלומי כפל: נוהגת בין בגנב, בין בטוען טענת גנב, ומדת תשלומי ארבעה וחמישה אינה נוהגת, אלא בגנב בלבד - לא קתני.

מסייע ליה לרבי חייא בר אבא -

דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן הטוען טענת גנב בפקדון משלם תשלומי כפל. טבח ומכר, משלם תשלומי ארבעה וחמישה.

2. איכא דאמרי -

לימא מסייע ליה לרבי חייא בר אבא -

(קושיה) מי קתני אין בין' שמשמע דווקא, מרובה? תנא ושייר.

פיינתן איש אל-רעהו: **כסף או-כלים לשמר** וגנב מבית האיש אם-ימצא הגנב ישלם שנים:
אם-לא ימצא הגנב ונקרב בעל-הבית אל-האלהים אם-לא שלח ידו במלאכת רעהו:
על-כל דבר-פֿשע (1) על-שור (2) על-חמור (3) על-שה (4) על-שלמה על-כל-אבדה אשר יאמר כיהוא זה עד האלהים יבא דבר-שניהם אשר ירשיען אלהים ישלם שנים לרעהו:

מנה"מ?

דת"ר -

על כל דבר פשע - כלל, על שור על חמור על שה ועל שלמה - פרט. על כל אבידה - חזר וכלל.

כלל ופרט וכלל, אי אתה דן אלא כעין הפרט:

מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון, אף כל דבר המטלטל וגופו ממון: יצאו -

(1) קרקעות יכ"ט - שאינן מטלטלין.

(2) יצאו עבדים י"ל - שהוקשו לקרקעות 'והנתחלתם אותם לבניכם לרשת אחוזה'.

(3) יצאו שטרות - שאף על פי שמטלטלין, אין גופן ממון אלא גורמים לגבית ממון.

(4) יצא הקדש רעהו כתיב.

(קושיה) אי מה הפרט מפורש דבר שנבלתו מטמא במגע ובמשא, אבל עופות לא!

(דחיה) ומי מצית אמרת הכי?! והא **שלמה** כתיב.

(קושיה) אמרי אנן בבעלי חיים קאמרין - ר"ל מתי שישנם כמה פרטים, אין אנו דנים כעין הצד השווה לכל הפרטים ביחד, אלא דורשים כל אחד בנפרד והיינו כעין הפרט של שלמה,

וכעין הפרט של שור וכו', ולכן חוזרת הקושיה, הפרטים המובאים לגבי בעלי חיים בכלום נבלתם מטמאה במגע ומשא.

אימא בבעלי חיים דבר שנבלתו מטמא במגע ובמשא, אין, דבר שאין נבלתו מטמא במגע ובמשא, לא.

דהא כל חד וחד כלל ופרט באפי נפשיה דרשינן ליה, אבל עופות לא.

[עד כאן דף סב עמוד ב]

א"כ ב"ד משביעין אותו וי"ל דאצטריך להיכא דנשבע ע"י גלגול כדתנן (קדושין ד' כו.) זוקקין הנכסים שיש להם אחריות עם הנכסים כו' לישבע עליהן ומיהו לפי מאי דמסקינן לקמן האי כל ריבוי הוא מדלא כתיב בני פרטי גבי כסף וכלים וס"ל דכפל ושבועה הכל אחד ניחא דליכא אלא חד קרא לתרייהו וא"ת וגניבה בקרקע היכי שייכא וי"ל במשיג גבול א"נ במחובר לקרקע כי הריא ד' גפנים טעונות וטוען שנגנבו לו ה' ונמצא שהוא גנבם (שבועות ד' מב):

י"ל תוספות ד"ה יצאו שטרות. ואם תאמר למה לי קרא למעט מכפל והא אפ"י אבדו בידיים לא משלם קרן למאן דלא דאין דינא דגרמי ואפ"י מאן דדאין לא הוו אלא מדרבנן כדפרישית בסוף [הפרה] (ד' נד. ד"ה חמור) וי"ל כיון דאי איתיה לשטר בעינן חייב להחזיר (משלם) סלקא דעתך דכשמחזיר [משלם] (מחזיר) הכפל עמו:

ניתן לקבל את סיכומי 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.

י"ט תוספות ד"ה פסולה כסוכה וכמבוי. תימה דהוה ליה למימר ימעט כדאמרי' בריש מסכת סוכה (דף ב.) מבוי דרבנן תני תקנתא וי"ל משום דבעי למימר כסוכה נקט לשון פסולה [ולגבי סוכה הגמרא אומרת שם שישנם כמה דינים שהיה צריך להאריך בהם ולכן נקטה הגמרא בלשון קצר] אי נמי לפי שהיה צריך להאריך בלשון ולומר יכבה וימעט ויחזור וידליק דלמעט כמו שהיא מודלקת לא סגי כדאמרינן בפ' במה מדליקין (שבת דף כב:) הדליקה בפנים והוציאה בחוץ לא עשה ולא כלום והכא נמי לא שנא:

י"ט תוספות ד"ה יצאו קרקעות כו'. וא"ת כיון דאמעטי משבועה. כדאמרינן בפרק הזהב (ב"מ ד' נז:) תיפוק ליה דאין בהם כפל בטוען טענת גנב דלא משלם אלא בשבועה כדאמרינן לקמן בשמעתין וליכא למימר דאצטריך לקופץ ונשבע דבהגוזל קמא (לקמן ד' קו.) מוכח דלא משלם

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא סג

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן (שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא)

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל ז"ל
עובריה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

דאמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן הטוען טענת גנב באבידה משלם תשלומי כפל שנאמר **על כל אבידה אשר יאמר**.

[עד כאן דף סג עמוד א']

מקור הדין לתשלומי כפל – טוען טענת גנב / גזלן

יתבאר לקמן מקור הדין של מספר דינים לגבי תשלומי כפל ואילו הם: א. טוען טענת גנב. ב. גנב עצמו שנמצאת הגניבה בביתו. ג. טוען טענת אבידה שאינו משלם כפל. ד. טוען טענת גנב שמשלם כפל דווקא בשבועה. ה. בנוסף, בטוען טענת גנב וטבח ומכר שמשלם ד' וה'. ישנה מחלוקת בברייתות כיצד לומדים את זאת. קודם כל הגמרא מביאה משנה שמופיעים בה הדינים הללו ולאחר מכן מביאה את מקור הדין.

תנן התם – בפרק הגוזל עצים:

היכן פקדוני? אמר ליה **אבד**. משביעך אני, ואמר אמן. והעדים מעידים אותו שאכלורלב - משלם את הקרן – שאין כפל בטוען טענת אבידה.

הודה על פי עצמו - משלם קרן וחומש ואשם – כתוב לגבי אשם גזילות 'מכל אשר ישבע עליו לשקר' והודאת פיו נלמד מגזל הגר שכתוב בו 'והתודו את חטאתם'. היכן פקדוני? אמר לו **נגבב**. משביעך אני, ואמר אמן. והעדים מעידים אותו שגנבו, משלם תשלומי כפל. הודה מעצמו - משלם קרן וחומש ואשם.

כעת הגמרא לומדת מהמשנה הנ"ל את שלושת הדינים הבאים:

קתני מיהא –

- 1) בטוען טענת גנב דמשלם תשלומי כפל.
- 2) בטוען טענת אבד לא משלם תשלומי כפל.
- 3) ואפ"י טוען טענת גנב בשבועה הוא, דהיינו אחרי שנשבע ונמצאה הגנבה, דמשלם תשלומי כפל, אבל שלא בשבועה אינו משלם תשלומי כפל.

מקורות

להלן הפסוקים לגבי שומר חנם ושומר שטר שהגמרא תדרוש אותם:

אם-המצא תמצא בידו הגנבה משור עד-חמור עד-שה חיים שנים ישלם: [שומר חנם] כי-יתן איש אל-רעהו כסף או-כלים לשמר וגנב מבית האיש אם-ימצא הגנב ישלם שנים: **אם-לא ימצא** הגנב ונקרב בעל-הבית אל-האלהים אם-לא שלח ידו במלאכת רעהו: על-כל-דבר-פֶּשַׁע על-שור על-חמור על-שה על-שלמה על-כל-אבדה אשר יאמר כי-הוא זה עד האלהים יבא דבר-שניהם אשר רשעו אלהים ישלם שנים לרעהו: [שומר שטר] כי-יתן איש אל-רעהו חמור או-שור או-שה וכל-בהמה לשמר ומת או-נשבר או-נשבה אין ראה: **שבעת** להו תהיה בין שניהם אם-לא שלח ידו במלאכת רעהו ולקח בעליו ולא ישלם:

(דחיה) א"כ נכתוב רחמנא חד פרטא! מדוע כתבה התורה את שלושת הפרטים של בעלי חיים שבכולם נבלתם מטמאה במגע ומשא, הרי היה מספיק לכתוב אחד מהם בלבד, אלא ע"כ אם אינו ענין לגופו תנהו לשאר בעלי חיים כגון עופות.

כעת הגמרא מנסה להבין האם באמת היה מספיק לכתוב פרט אחד בלבד.

(קושיה) הי נכתוב רחמנא?

אי כתב רחמנא שור - הוה אמינא קרב לגבי מזבח, אין, שאין קרב לגבי מזבח, לא.

ואי כתב רחמנא חמור - הוה אמינא קדוש בכורה, אין שאין קדוש בכורה, לא.

– מכך היינו מרבים שור ושה שדומים לחמור בשלושה צדדים והיינו (1) בעלי חיים, (2) קדוש בכורה ו(3) ונבלתו מטמאה במגע ומשא, והיינו ממעטים צבי ואיל שאינן בתורת בכורה, ולכן כתבה 'שור' לרבות את אותם שדומים לו לפחות משני צדדים, אך לגבי עופות שדומה לו בצד אחד בלבד לא. וחוזרת הקושיה מהיכן לומדים עופות.

(תירוץ) אמרי א"כ נכתוב רחמנא שור וחמור, שה למה לי?

אלא מוכרח לומר ש"מ לאתויי עופות שדומים במקצת, שהם בעלי חיים.

טומאת בית הבליעה ישנה בעופות טהורים בלבד שכתוב 'נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה' ודרשו חז"ל מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה וטרפה שייך טומאה זו,

יצא עוף טמא שאיסורו משום בל תאכל טמא. ועל פי האמור הגמרא מקשה:

ואימא לאתויי עופות טהורים - דומיא דשה דמטמא בגדים אבית הבליעה, אבל עופות טמאים דלית בהו טומאה דלא מטמאי בגדים אבית הבליעה, לא.

(מסקנה) כל ריבויא הוא – ר"ל אין אנו לומדים מכלל ופרט.

וכל היכא דכתב כל ריבויא הוא?

והא גבי מעשר-

דכתיב כל וקא דרשינן ליה בכלל ופרט דתני-

ונתת הכסף בכל אשר תאוו נפשך – כלל. בבקר ובצאן ובין ובשכר – פרט. ובכל אשר תשאלך נפשך - חזר וכלל.

כלל ופרט וכלל, אי אתה דן אלא כעין הפרט: מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע.

הגמרא מביאה שני תירוץ מדוע כאן מוציאים מדין כלל ופרט, כדלהלן:

א. אמרי בכלל כלל, כל ריבויא הוא.

ב. ואיבעית אימא כלל כלל הוא,

מיהו כל דהכא ריבויא הוא –

כמו שהזכרנו לעיל, מלבד הפסוק האחרון שעסקנו בו עד עתה, מובאים שני פסוקים לפניו, שמופיע בהם כלל ופרט נוסף. להלן יבואר כיצד הגמרא מיישבת את זאת:

מכדי כתיב מעיקרא כלל ופרט, וכלל דכתיב כי יתן איש אל רעהו – כלל. כסף או כלים – פרט. לשמור - הדר וכלל.

ואי סלקא דעתך האי על כל דבר פשע נמי לכלל ופרט הוא דאתא, נכתוב רחמנא להני פרטי גבי האיק פסוק ראשון - כלל ופרט על כל דבר פשע למה לי?

ש"מ ריבויא הוא - בפסוק הראשון דורשים לגבי שבועה כמו שמבואר 'ונקרב בעל הבית וכו'.

השתא דאמרת כל ריבויא, כל הני פרטי למה לי?

- 1) חד למעוטי קרקע.
- 2) וחד למעוטי עבדים.
- 3) וחד למעוטי שטרות.
- 4) **שלמה** יש לה סימנים למעוטי דבר שאינו מסויים ר"ל שאין לבעלים סימן בו, שפטור מכפל.
- 5) **על כל אבידה לכדר' חייא בר אבא-**

ויש ספרים דגרסי לקמן לאתויי דבר שאינו מסויים ואין נראה דמהיכא הוה ס"ד למעוטי דאיצטרך קרא לאתויי דאף על גב דמעוטינן ליה לענין טוען טענת גנב מכפל בגנב עצמו מהיכא אתי אלא למעוטי גרס ואף על פי שנתמעט מגנב עצמו בפסוק הראשון אין למעט בכך בפסוק האחרון עד שימעט הכותב בהדיא דהא קרקעות עבדים ושטרות איצטרך למעוטי ולא ילפינן מהדדי: י"ב תוספות ד"ה והעדים מעידים אותו שאכלו. אכלו נקט לרבותא אף על פי שאבדו מן העולם פטור מן הכפל בטענת אבד וסיפא נקט שנגנבו לרבותא דאע"פ שהוא בעין חייב כפל כיון שטוען טענת גנב.

ר"ל תוספות ד"ה דבר שאינו מסויים. (1) פירש הקונטרס דבר שאין לבעלים סימן בו וקשה מה לי יש בו סימן מה לי אין בו סימן (2) ומפרש ריב"א כגון שהיא דתנן בשבועות הדיינין (שבועות ד' מב: ושם ד"ה על) אין נשבעין אלא על דבר שבמדה שבמשקל ושבמנין לאפוקי. בית מלא מסרתי לך וכיס מלא והלה אומר מה שהנחת אתה נוטל אבל זה אומר עד החלון וזה אומר עד הזיז חייב ומנא ליה הא סברא אי לא משום דדרשינן משלמה ועוד (3) היינו יכולין לפרש דבר המסויים חייב והיא דפרק הזהב (ב"מ ד' מז.) מה נעל דבר מסויים [לגבי קנין חליפין] כו' לאפוקי חצי רימון וחצי אגוז דלא וכן אמרינן לקמן (דף סד:) גבי דרשה דהמצא תמצא דאמר שדי חמור בין המצא תמצא למעוטי דבר שאינו מסויים היינו חצי רימון וחצי אגוז דמעט להו מכפל ודבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין דמצרכי גבי חיוב שבועה תיפוק ליה ממשמעות דכי הוא זה

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא סג

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דיינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

עתה נביא כל ברייתא בנפרד ודרשות נוספות שהגמרא דורשת בהם:

ברייתא [1] – [תרווייהו בטוען טענת גנב.]

דתנו רבנן-

(א) טוען טענת גנב-

אם ימצא הגנב בטוען טענת גנב הכתוב מדבר.

אתה אומר בטוען טענת גנב או אינו אלא בגנב עצמו?

כשהוא אומר **אם לא ימצא הגנב בטוען טענת גנב הכתוב מדבר.**

(ב) טענת אבד אינו משלם כפל -

תרי קראי הנ"ל, חד למעוטי טענת אבד.

(ג) הטוען טענת גנב בפקדון וטבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה-

מגנב הגנב - לכדרבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן-

דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן הטוען טענת גנב בפקדון, משלם תשלומי

כפל. טבח ומכר, משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

(ד) **בגנב עצמו -** יבואר לקמן לימוד של תנא דבי חזקיה שלומד מהפסוק כל דבר

שגופו ממון ומטלטל [ריבוי ומיעוט].

ברייתא [2] – [מאן דאמר חד בגנב וחד בטוען טענת גנב]

תניא אידך-

אם ימצא הגנב בגנב עצמו הכתוב מדבר.

אתה אומר בגנב עצמו או אינו אלא בטוען טענת גנב?

כשהוא אומר **אם לא ימצא הגנב הרי טוען טענת גנב אמור.**

בגנב עצמו - **אם ימצא הגנב בגנב עצמו הכתוב מדבר.**

(א) גנב עצמו - **אם ימצא הגנב.**

(ב) טוען טענת גנב - **אם לא ימצא הגנב.**

(ג) טענת אבד אינו משלם כפל - **מגנב הגנב.**

(ד) הטוען טענת גנב בפקדון וטבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה

- דר' חייא בר אבא הנזכר לעיל - הקישיא הוא, והיינו שהפסוקים של גנב

'אם ימצא' וטוען טענת גנב ('אם לא תמצא') סמוכים אחד לשני, ולומדים שכמו

שגנב משלם ד' וה' ה"ה טוען טענת גנב.

למרות שיש לפרוך, שגנב חמור יותר, שמשלם כפל בלעדי שבועה, משא"כ לגבי טוען טענת

גנב, אך ואין משיבין על הקישיא .

מהיכן משמע בפסוק טענת גנב

דכולי עלמא מיהת **אם לא ימצא הגנב בטוען טענת גנב כתיב.**

מאי משמע? אמר רבא **אם לא ימצא כמה שאמר אלא שהוא עצמו גנבו ישלם**

שנים.

טענת גנב דווקא בשבועה - מקור הדין

דתניא ונקרב בעל הבית אל האלהים לשבועה.

אתה אומר לשבועה או אינו אלא לדין - לפירעון דהיינו ששומר חינום הטוען שנגנבה

ממנו ישלם ואזי לא משלם בלא שבועה, ולאחר מכן באו עדים והעידו שבעצמו גנבו רלג?

נאמר **שליחות יד למטה** שומר שכר ונאמר **שליחות יד למעלה** בטוען טענת גנב מה

להלן לשבועה אף כאן לשבועה.

גנב עצמו - מקור הדין לפי הברייתא [1]

מעתה עד דף ס"ד ע"ב הגמרא מבררת מהיכן התנא של הברייתא הראשונה לומד

שגנב גם כלול בדיני כפל. והגמרא פושטת מדתנא דבי חזקיה ודנה בפרטיה בארוכה

ולאחר מכן, הגמרא חוזרת לדון כיצד התנא של הברייתא השניה תדרוש את הפסוקים

שהברייתא הראשונה לומדת מהם, ועוד דינים נוספים שנחלקו כיצד לדורשם.

גנב עצמו מנא ליה?

וכי תימא ליתי בק"ו מטוען טענת גנב, דיו לבא מן הדין להיות כנדון:

מה להלן בשבועה, אף כאן בשבועה.

[עד כאן דף סג עמוד ב]

⁷² כך ביארו המהרש"א ומהר"ם ע"פ רש"י בב"מ (מא: ד"ה אתה אומר).

סיכום הדף היומי שקלא וטריא בבא קמא סד

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

ברייתא דבי חזקיה

נפקא ליה מדתנא דבי חזקיה-

ברייתא זו מבארת מהיכן לומדים שכל דבר המטלטל וגופו ממון כלול בדיני כפל. ונבנית משלוש שאלות המכריחות מדוע הוצרך לכתוב שור, חמור, שה וחיים, שנדרשים מכעין הפרט. הגמרא מקשה על ברייתא זו כיצד מופיע הכלל ופרט במילים הללו, וכיצד דורשים מזה ומנסה להסביר ב' דרכים דוחה אותם ואחר כך מגיעה למסקנה. והיות שסוגיא זו ארוכה ומסובכת, נציין בקצרה את הד' דרכים שיתבארו במהלך הסוגיא:

- [דרך א] מנסה להסביר 'אילו לא נאמר קאמר', ודוחה.
- [דרך ב] מסבירה שמ'אבידה' ומ'חיים' דורשים כלל ופרט וכלל, וגם דוחה את זאת, שאיך יתכן לרבות שאר דברים שאינן בעלי חיים.
- [דרך ג] אחר כך מבארת שדורשים מהכלל 'מצא תמצא' המופיע בתחילת הפסוק מדין שני כללים הסמוכים וגם דוחה.
- ד. ומסיקה שדורשים מריבוי ומיעוט דתנא דבי ישמעאל.

להלן הפסוק שהברייתא דורשת אותו:

אם-המצא תמצא בידו הגנבה משור עד-חמור עד-שה חיים שנים ישלם:

דתנא דבי חזקיה-

1. יאמר שור וגניבה והכל בכלל, ומרבים כעין הפרט והיינו דבר המטלטל וגופו ממון – מדוע כתוב חמור ושה?
(תירוץ) אילו כך הייתי אומר מה הפרט מפורש קרב לגבי מזבח, אף כל קרב לגבי מזבח.
לפי זה, מה היינו מרבים מכעין הפרט:
מה יש לך להביא? שה - כשהוא אומר שה ר"ל הרי שה אמור, הא מה אני מקיים גניבה? לרבות כל דבר דהיינו דבר המטלטל וגופו ממון.
2. יאמר שור שה וגניבה והכל בכלל?
(תירוץ) אילו כך הייתי אומר: מה הפרט מפורש דבר הקדוש בבכורה, אף כל דבר הקדוש בבכורה והיינו מרבים חמור.
מה יש לך להביא? חמור - כשהוא אומר חמור, הרי חמור אמור, הא מה אני מקיים גניבה? לרבות כל דבר.
3. יאמר שור וחמור שה וגניבה, והכל בכלל?
(תירוץ) אילו כך הייתי אומר: מה הפרט מפורש בעלי חיים, אף כל ב"ח, מה יש לך להביא? שאר ב"ח. כשהוא אומר חיים הרי חיים אמור, הא מה אני מקיים גניבה? לרבות כל דבר.

כיצד אפשר לדרוש כלל ופרט וכלל

כעת הגמרא מנסה להבין את תחילת הברייתא שרצתה ללמוד משור ומאבידה, כיצד היה אפשר ללמוד לפי ההו"א.

אמר מר יאמר שור וגניבה מי כתיב שור ואח"כ וגניבה ויש פרט וכלל, והכל נכלל, שנעשה הכלל מוסיף על הפרט? גניבה ואח"כ ושור הוא דכתיב והרי כלל ופרט, ששור כן, אך דבר אחר לא!

דרך א' - הברייתא מדין 'אילו לא נאמר קאמר' ודחיתו

וכי תימא אילו נאמר קאמר - ר"ל הברייתא שאלה מדוע הוצרך לכתוב בכזה סדר שקודם כתוב גניבה ואח"כ שור ואז נזקק לכתוב את שאר הפרטים, ואילו נכתב ברישא שור היינו מרבים את הכל.

הגמרא דוחה אפשרות זו, שא"כ תשובת הברייתא לא מובנת - כדלהלן:

אילו נאמר שור וגניבה? ומי מצית אמרת מה הפרט מפורש קרב לגבי המזבח? הוה שור, פרט, וגניבה כלל, פרט וכלל נעשה כלל מוסיף על הפרט: ואיתרבו להו כל מיילי?
לכן הגמרא חוזרת מהבנה זו,

אלא דכתיב קאמרי גניבה ואח"כ ושור.

(קושיה) מי מצית אמרת הכל בכלל? וגם מקשה על תשובת הברייתא או מה הפרט מפורש? הוה ליה גניבה, כלל ושור, פרט. כלל ופרט: אין בכלל אלא מה שבפרט

והיינו שור, אין מידי אחרינא, לא!

דרך ב' - דורשים גם 'חיים' ולומדים כלל ופרט וכלל

אמר רבא תנא אחיים קא סמיך ליה - וכלל אבידה ופרט שור וכו' וכלל חיים קא"ל

- כרגע היה אפשר להקשות, שאם 'חיים' הוא כלל בתרא והברייתא סמכה על זאת מהתחלה, איך אפשר להבין את השאלה השלישית: יאמר שור, חמור, שה ואבידה ולא הוצרך לכתוב חיים, שהרי כבר משתמשים בו ואין ריבוי נוסף, מ"מ הגמרא מפריכה בקושיא אחרת. [למסקנה הכוונה מדוע הוצרך לכתוב 'אם המצא תמצא']

(קושיה) והא לא דמי כללא בתרא חיים שכולל בעלי חיים בלבד לכללא קמא אבידה

שכולל את הכל?!

הא תנא דבי רבי ישמעאל הוא - דכה"ג דריש כללי ופרטי.

אחר שתרצנו את זאת, הגמרא חוזרת לברר את השאלה השלישית של הברייתא, כמו שהזכרנו לעיל:

והכי קא קשיא ליה (3) - אם המצא תמצא למה לי הרי מכלל ופרט יכולים ללמוד את

כולם ומדוע ישנו ריבוי של 'המצא תמצא'?

ענה הוא חוזר ומבאר את כל השאלות של הברייתא מההתחלה עד הסוף לפי הבנה זו - כדלהלן:

1. יאמר שור וגניבה וחיים והכל בכלל?

(תירוץ) אילו כן הייתי אומר: מה הפרט מפורש דבר הקרב לגבי מזבח, אף כל הקרב לגבי מזבח.

מה יש להביא? שה. כשהוא אומר שה הרי שה אמור. הא מה אני מקיים גניבה לרבות כל דבר.

2. יאמר גניבה ושור ושה וחיים, והכל בכלל?

(תירוץ) אילו כן הייתי אומר: מה הפרט מפורש דבר הקדוש בבכורה, אף כל דבר הקדוש בבכורה. מה יש לך להביא? חמור [כשהוא אומר חמור] הרי חמור אמור, הא מה אני מקיים גניבה לרבות כל דבר.

3. יאמר גניבה ושור ושה וחמור וחיים והכל בכלל 'אם המצא תמצא' למה

לי?

(תירוץ) אילו כן הייתי אומר: מה הפרט מפורש בעלי חיים, אף כל ב"ח, מה יש לך להביא? שאר ב"ח. כשהוא אומר חיים הרי חיים אמור כלומר בעלי חיים כתוב

במפורש ולא מכלל ופרט, הא מה אני מקיים לדרוש כלל ופרט גניבה לרבות כל דבר,

אם המצא תמצא ל"ל? כאן מסיימת הברייתא בשאלה מדוע הוצרך לכתוב 'המצא תמצא'.

[עד כאן דף סד עמוד א]

מדוע הוצרך לכתוב המצא תמצא

לגבי הקושיה האחרונה שנשארה בברייתא, הגמרא מקשה שבאמת זה קושיה חזקה, ואיך יכולים ליישבה.

(קושיה) אי הכי שפיר קשיא ליה ר"ל, מה תשובה יש בדבר?

(תירוץ) משום דאית ליה פירכא [התנא לא הביא את זה שלא חשש לפרשה] - כדלהלן: לרבות כל דבר מהיכא קמיית ליה? מכלל בתרא. כללא גופיה חיים כתיב ביה?! כלל ופרט וכלל, מאי קא מהני ליה?

אי לאתויי כל דבר - הא חיים כתיב! בעלי חיים, אין, מידי אחרינא, לא - ולא לומר

שנלמד מכלל קמא (אבידה) וירבה שאר דברים, שהכלל בתרא הוא שמרבה אך הכלל קמא ממעט, והיינו משום שכלל ופרט בלבד, אנו אומרים שאין בכלל אלא מה שבפרט. ולעומת זאת,

כלל בתרא בא לרבות, שבפרט וכלל בלבד היינו דורשים: שהכלל מרבה כל דבר. ולכן עכשיו

שישנם כלל ופרט וכלל, דורשים כעין הפרט מחמת הכלל בתרא, ואזי א"א לרבות דברים שהם אינן נכללים בתוך כלל זה.

משום הכא איצטריך אמ המצא לדרוש כללים ממנו.

ר"ל תוספות ד"ה אי הכי שפיר קשיא ליה. ומשני משום דאית ליה פירכא אע"ג דהאי פירכא ליתא בברייתא היינו משום דלא חש לפרשה.

ר"ל תוספות ד"ה כשהוא אומר שה כו'. אף על גב דחמור כתיב ברישא נקט כי האי גוונא משום דהכי מסיק מילתיה שפיר:

שיקלא וטריא

בבא קמא סד

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

ברייתא [1] – [תרייהו בטוען טענת גנב].

מאשר ירשיעון אלהים ולא המרשיע את עצמו- קסבר מודה בקנס ואח"כ באו

עדים חייב. [שהוא לומד מהמצא תמצא לעניין אחר, ולא נשאר לו ללמוד לכשבאו עדים].

ברייתא [2] - [מאן דאמר חד בגנב וחד בטוען טענת גנב].

אשר ירשיעון - למודה בקנס דפטור ואם לא באו עדים לאחר מכן.

המצא תמצא - רב דאמר מודה בקנס ואחר כך באו עדים, פטור – דכתיב:

אם המצא תמצא: אם המצא בעדים תמצא בדיינים ר"ל להתחייב בתשלומי כפל, פטור למרשיע את עצמו כלומר שהוא עצמו הודה, ואפילו שבאו עדים לאחר מכן פטור

מקנס.

אבל כל הני פרטי למה לי? ר"ל משור עד-תמור עד-שה, הרי בהמשך בפסוק [ח] כתוב

'על כל דבר פשע על שור וחמור וכו', ומשם ממעטים קרקעות, עבדים ושטרות, כמבואר לעיל

(ס:).

כדתנא דבי רבי ישמעאל כל פרשה שנאמרה ונשנית, לא נשנית אלא לדבר

שנתחדש בה דהיינו אם המצא בעדים תמצא בדיינים. [למרות שהפרטים מובאים בפסוק ג]

לפני שהוכפלו בפסוק [ח], אך 'נשנית' אינו רוצה לומר באחרונה דווקא, אלא פעם אחרת קאמר

מה לי ראשונה מה לי באחרונה ר"ל

הברייתא [2] לומדת שגב משלם כפל מ'אם ימצא הגנב' (פסוק ו), ובהמשך של אותה פרשה (פסוק שאחריו (ז)) מופיע 'מקרא בעל הבית' שלמדנו מזה שהטוען טענת גנב צריך שבועה להתחייב בכפל. וכעת הגמרא מקשה מדוע לא צריך שבועה גם לגבי גנב. [אכן למ"ד שלומד מאם המצא תמצא אין קושיא, שדין זה נלמד מהפרשה שלפני זה (פסוק ג) י"ח].

(קושיה) ואימא גנב עצמו בשבועה?

לא ס"ד דתניא רבי יעקב אומר שנים ישלם שלא בשבועה:

אתה אומר שלא בשבועה או אינו אלא בשבועה?

אמרת לא כך היה? מאי לא כך היה?

אמר אביי - לא לכתוב רחמנא שנים ישלם בגנב, וליתי בק"ו מטוען טענת גנב

מפסוק ז' 'לא ימצא': היינו אומרים ומה טוען טענת גנב דבהיתירא אתא לידיה, אמר

קרא ישלם תרי, גנב עצמו דבאסורא אתא לידיה, לא כל שכן!

אלא שנים ישלם דכתב רחמנא בגנב עצמו למה לי?

דאפילו שלא בשבועה.

'אם המצא' – דרשה אחרת

(קושיה) והאי אם המצא להכי הוא דאתא?! הא מיבעי ליה לכדתניא-

ידו אין לי אלא ידו, גגור"ט חצירו וקרפיו מנין שאם הגנב הכניס את הגנבה שם וקנתה

חצירו, שחייב בכפל?

ת"ל אם המצא תמצא מ"מ.

(תירוץ) א"כ לימא קרא או המצא תמצא או תמצא תמצא מדשני קרא ש"מ תרתי:

[עד כאן דף סד עמוד ב]

דרך ג' - כללים סמוכים זה לזה

הגמרא מנסה להבין כיצד דורשים זאת ומביאה צד לדרוש מכלל ופרט ודוחה, ומגיעה למסקנה שדורשים מריבוי ומיעוט – כדלהלן:

(קושיה) אמרי והא שני כללות דסמיכי אהדדי נינהו ולא נמצא הפרט ביניהם, ואיך

אפשר לדרוש כלל ופרט וכלל!

(תירוץ) אמר רבינא כדאמרי במערבא-

כל מקום שאתה מוצא שני כללות הסמוכים זה לזה, הטל פרט

ביניהם, ודונם בכלל ופרט.

עתה הגמרא מבררת איך דורשים את הפרטים:

שדי שור בין המצא לתמצא - לאתויי מאי?

אי לאתויי ב"ח - מחיים נפקא?

אלא לאתויי דבר שאין בעלי חיים - מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון

אף כל דבר המטלטל וגופו ממון.

ותו שדי חמור בין המצא לתמצא - לאתויי מאי?

אי לאתויי דבר שאין בעלי חיים - משור נפקא?

אלא לאתויי דווקא דבר מסויים אך דבר שאינו מסוים לא. [היינו מדרשה ולא משום שכך

משמע בפסוק, שהרי ישנם הרבה בהמות שלא מסוימות הם.]

(קושיה) א"ה שה"ל למה לי?

דרך ד' - מסקנה דבי חזקיה

לאחר כל המשא ומתן שהתחיל לעיל (ג:), הגמרא מגיעה למסקנה איך דורשים את הפסוק הנ"ל, והיינו מדין ריבוי ומיעוט וריבוי, ואז הכלל כולל הרבה דברים, אפילו שאינו גופו ממון, ואז אפשר למעט כמה דברים, משא"כ לעיל שדרשנו מדין כעין הפרט, אזי שאר דברים שאינם גופו ממון כבר נתמעטו מעין הפרט.

(מסקנה) אלא ריבה ומיעוט וריבה הוא, כדתנא דבי רבי ישמעאל-

מבואר בפסוק למטה, שישנם שני ריבויים - 'במים' ו'במים' ולאחר מכן מופיעים המיעוטים בימים ובנחלים. וסובר תנא דבי רבי ישמעאל שבמקרה כזה לא דורשים כלל ופרט וכלל, אלא ריבוי ומיעוט וריבוי, ולכן לומד דווקא במים ובנחלים הוא שצריכים את הסימנים הללו סנפיר וקשקשת אך שיחין ומערות לא. – וכמו כן לגבי כפל, ישנו ריבוי ולאחר מכן מופיעים המיעוטים.

אֲתִּירָה תִּאֲכְלוּ מִכָּל אֲשֶׁר בַּמַּיִם כָּל אֲשֶׁר-לוֹ סַנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בַּמַּיִם בַּיָּמִים וּבַנְּחָלִים אֹתָם תִּאֲכְלוּ:

דתנא דבי ר' ישמעאל במים במים ב' פעמים אין זה כלל ופרט, אלא ריבה ומיעוט

וריבה - ריבה הכל,

עתה הגמרא מבררת כיצד דורשים את המיעוטים:

הני פרטי שור, חמור, שה, גניבה וחיים למה לי?

1) חד למעוטי קרקע.

2) חד למעוטי עבדים.

3) חד למעוטי שטרות.

גניבה וחיים - לכדרב דאמר אחייה לקרן קעין שגנב ר"ל שאם גנב בהמה

והופחתה והוזל ערכה, משלם כשעת הגזלה.

דרשות נוספות שנחלקו התנא של הברייתא הראשונה והשנייה (ג:).

עתה יתבאר מה התנא של הברייתא [2] ידרוש מ'המצא תמצא' ומעוד פסוקים נוספים,

להלן הפסוקים:

[ג] אם-המצא תמצא בידו הגנבה משור עד-תמור עד-שה חיים שנים ישלם: [ו] כתיב: איש אל-רעהו כסף או-כלים לשמרו וגנב מבית האיש אם-ימצא הגנב ישלם שנים: [ז] אם-לא ימצא הגנב ונקרב בעל-הבית אל-האלהים אם-לא שלח ידו במלאכת רעהו: [ח] על-כל-דבר-פשע על-שור על-תמור על-שה על-שלמה על-כל-אבדה אשר יאמר כיהא זה עד האלהים יבא דבר-שניהם אשר ירשיעון אלהים ישלם שנים לרעהו:

ר"ל תוספות ד"ה אין לי אלא בידו. פי' שגנבו בידו ממש גגו חצירו כלומר שהכניסה במקל מחצירו של בעה"ב ונכנסה לגגו חצירו וקרפיו ואיצטריך לרבויה חצר לאשמועינן דחצר קונה אף לחובתו דלא תימא כשליח דמיא ואין שליח לדבר עבירה קמ"ל דקונה כדמפרש בפ"ק דב"מ (דף י'): דיש שליח לדבר עבירה היכא דשליח לאו בר חיובא הוא וכן מוכח התם כדפרישית:

ר"ל תוספות ד"ה אי הכי שה"ל. ה"מ לאקשווי שור ושה"ל דמכעין הפרט דחיים לחוד מריבין כל דבר אפילו דלאו ב"ח [שאל"כ כלל אחרון למה לי, שהרי מ'חיים' כבר אפשר ללמוד זאת ולפי שהגמרא התחיל דבריו בשור שהוא ראשון נקט הכי אבל באמת הוא ששניהם מיותרים: ר"ל כך מישב השיטה מקובצת.

ר"ל כך ביאר הרשב"א ששאלה זו היא לברייתא שניה בלבד.

שיקלא וטריא

בבא קמא סה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא בני שמעמיד עצמו ערום עליהן(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעילוי נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עופדיה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

להלן טבלה לגבי תשלומי ד' וה', כפל וקרן, ובנוסף המקרה שיתבאר לקמן (10) לגבי טלה ונעשה אילייב.

הוכחה		השביחה		תשלום
ממילא (הזול) [דברי רב]	בידיים (מלאכה)	טלה (או) ונעשה איל (או) שור	ממילא (התייקרה - כשהתפטמה (מאליה)	
כשעת העמדה בד"ן	כשעת הגזילה - התחלת הטביחה	ב"ש: חייב לב"ה: לרבי אילעא פטור. לרבי חנינא חייב - כשעת הגזילה	כשעת העמדה בד"ן	ד' וה' / כפל
		כפל: משלם בטלאים, כשעת הגזילה. מעות, העמדה בד"ן		
כשעת הגזילה (גניבה) (וחיים)	כשעת הגזילה	כשעת העמדה בד"ן	הפסיד בידיים - כשעת העמדה בד"ן (רבה) הפסיד ממילא - כשעת הגזילה (רבה)	קרן

תני רבי חנינא לסייעה לרב-

להבנת העניין נקדים הקדמה - שומר שגזל פקדון ונשבע ואחר כך הודה, חייב לשלם קרן וחומש, והיינו שמחשבים מלבר שאם היה שווה ד' משלם א', וקרוב (אשם גדולות). למדנו לעיל לגבי כפל שכשהודה פטור מכפל, ונחלקו כיצד הדין כשבאו עדים לאחר מכן. רבי יעקב סובר שפטור מכפל. עתה ברייתא זאת דנה במקרה שבאו עדים, שחייב בכפל, ואח"כ הודה שהיה אמור להתחייב בקרן וחומש ואשם, ונחלקו התנאים אם עתה שניתוסף חיוב כפל האם עדיין מתחייב בהם או בחלק מהם.

[עד כאן דף סה עמוד א']

להלן הפסוקים למטה, הנמצאים בשתי פרשיות, שמדברים לגבי קרן וחומש וקרוב אשם. והתנאים לקמן דורשים אותם.

[ויקרא ה] אִם מִלֵּל אֲשֶׁר-יִשָּׁבַע עָלָיו לִשְׁקֹר וְשָׁלַם אֹתוֹ בְּרֵאשִׁית וְחֻמְשֵׁיתוֹ יֹסֵף עָלָיו לְאֲשֶׁר הוּא לוֹ יִתְּנוּ בְיוֹם אֲשֶׁר-תָּוּ:
וְאֶת-אֲשָׁמוֹ יָבִיא לַיהוָה אֵיל תְּמִים מִן-הַצֶּאֱן בְּעֶרְפֶּךָ לְאֲשֶׁם אֶל-הַכֹּהֵן:
[במדבר ה] וְהִתְנוּזוּ אֶת-חֲטָאתְכֶם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהִשְׁיב אֶת-אֲשָׁמוֹ קִרְוֹ בְרֵאשִׁית וְחֻמְשֵׁיתוֹ יֹסֵף עָלָיו וְנָתַן לְאֲשֶׁר אֲשֶׁם לוֹ:

קרן כעין שגבב תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' כשעת העמדה בד"ן

גופא אמר רב קרן כעין שגבב, תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה, כשעת העמדה בד"ן - אמאי קאמר רחמנא חיים בגניבה? אחייה לקרן כעין שגבב. [עיקר החידוש הוא לא להשמיענו שקרן כעין שגבב, שזה כבר מבואר במשנה (צג): כל הגזלנין משלמים כשעת הגניבה, אלא להשמיענו דיני כפל וד' וה' שהם כשעת העמדה בד"ן, וכך דורשים: קרן כעין שגבב הא כפל וד' וה' כשעת העמדה בד"ן - תוס'].

(קושיה) אמר רב ששת אמינא כי ניים ושכיב רב אמר להא שמעתא,

דתניא כחושה בשעת הגזילה ופטם גבב והשמינה, משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כעין שגבב - אלמא שלא הולכים אחר שעת העמדה בד"ן. (תירוץ) אמרי משום דא"ל גבב לבעלים אנא פטימנא ואת שקלתי! אך אם יתייקרו הבהמות או כשנפטמה מאליה, משלם כפל כשעת העמדה בד"ן.

להלן קושיא נוספת על רב:

ת"ש שמינה בשעת הגזילה והכחישה הגבב בידיים בטורח מלאכה ובמקל, משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה כעין שגבב.

(קושיה) משום דאמרינן ליה מה לי קטלה כולה מה לי קטלה פלגא רמ"א? הלכך באותה שעה שהכחישה היא תחלת הטביחה היא. כי קאמר רב ביוקרא חזלא הוא דקאמר. היכי דמי? אילימא -

1. דמעיקרא שויא זוזא ולבסוף בשעה שנאבדה מן העולם שויא ד' זוזי: קרן

כעין שגבב בזוזא, לימא פליגא דרב אדרבה-

דאמר רבה האי מאן דגזל חביתא דחמרא מחבריה, מעיקרא שויא זוזא ולבסוף שויא ד' זוזי: הדינים כדלהלן:

תברה בידיים או שתייה - משלם ד' - בכל גזל ישנה מצות עשה של השבת הגזלה, וע"כ נחשבת שהיא עדיין ברשות הבעלים, ואם נשתנה שויה ברשותם השתנה. אמנם כשהגזלן איבדה, כרגע נחשב שגזל לעצמו, ולכן משלם כאותה שעה ד' זוזי. - כמו כן לגבי טביחה ומכירה היה אמור להעריך כפי שעת העמדה בד"ן ולא כשעת הגזלה כמו שאמר רב.

איתבר ממילא - משלם זוזא - אנו מחייבים אותו מחמת הגזלה עצמה ואותה שעה הייתה שווה זוז.

לכן חוזרים ומבארים שרב דיבר במקרה אחר - כדלהלן:

2. כי קאמר רב כגון דמעיקרא שויא ד' ולבסוף שויא זוזא - וכך מחשבים:

קרן כעין שגבב בד' זוזים. תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה, כשעתה עמדה בד"ן זוז.

¹⁰ תוספות ד"ה אנא מפטימנא ואת שקלת. משמע דכשנפטמה מאליה הוי כשעת העמדה בד"ן ולפי זה הוה מצי לאוקמי מילתיה דרב כשנפטמה מאליה ולא הוה צריך לאוקמיה ביוקרא וזולא ומיהו לפי האמת אפי' כשנפטמה מאליה משלם כפל ד' וה' כעין שגבב כמו בטלה ונעשה איל דאמר לקמן דמשלם כפל ד' וה' כעין שגבב ואפי' שינוי לא קני משום דאמר ליה אטו תורא גבבי מינך דיכרא גבבי מינך הכא נמי כשנפטמה מאליה מצי אמר ליה אטו שמינה גבבי מינך ודוקא ביוקרא וזולא הוא דקאמר רב כפל ד' וה' כשעת העמדה בד"ן דלא שייך למימר אטו יוקרא גבבי מינך וטעמא אפרש לקמן בע"ה גבי הא דקאמר טלאים כדמעיקרא דמים כשל עכשיו:

¹¹ תוספות ד"ה מה לי קטלה כולה מ"ל קטלה פלגא. פ"ה משום דהכחשה אתחלה דטביחה היא וקשה לר"י דלא שייכא הכחשה לטביחה מידי כיון שאם היה הורגה כולה בענין זה לא היה בה דין ד' וה' אלא הכי פריך מה לי קטלה כולה דאין הולכין בתר הדמים דהשתא דקנאה בשינוי

סיכום הדף היומי

שקלא וטריא

בבא קמא סה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן (שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

לעלו נשמת
דינה ליבה בת עטל זיל
עובריה חיים בן רחל זיל
ת.נ.צ.ב.ה

העמדה בדיון ולא כשעת הגניבה. אכן, רבה לעיל דיבר לגבי גזילה, ואפשר שלגבי ד' וה' ישנו

דיון אחר, ואזי אין קושיה.

קושיה) אמר ליה ואלא מאי? שינוי לא קני?

אמאי משלם כעין שגנב, לשלם כי השתא?

אמר ליה משום דא"ל תורא גנבי ממך?! דיכרא גנבי ממך!

א"ל רחמנא ניצלן מהאי דעתא! אמר ליה אדרבה רחמנא ניצלן מדעתא דידך!

עתה הגמרא שואלת, שלמרות ששינוי בגופה לאו שינוי הוא כיוון שהוא ממילא, אכן

אפשר לבאר משום שינוי השם, שנשתנה שמו. ואחר כך חוזרים ליישב קושיא

מהברייתא לרבי אילעא.

קושיה) מתקיף לה רבי זירא וניקיניהו בשינוי השם?

(תירוץ) אמר רבא שור בן יומו, קרוי שור.

איל בן יומו, קרוי איל.

שור בן יומו קרוי, שור - דכתיב שור או עז כי יולד.

איל בן יומו, קרוי איל - דכתיב ואילי צאנך לא אכלתי אילים הוא דלא אכל כבשים

אכל?! אלא לאו ש"מ איל בן יומו קרוי איל.

חוזרים ליישב את הברייתא לפי רבי אילעא:

קושיה) מ"מ קשיא?

(תירוץ) א"ר ששת הא מני ב"ש היא, דאמרי שינוי במקומו עומדת, ואינו יוצא

מרשות הבעלים, ולא קני דתניא-

נתן לה באתננה חיטין, ועשאן סולת. זיתים, ועשאן שמן. ענבים, ועשאן יין:

א. תני חדא אסור לקרבן.

ב. ותני חדא מותר לקרבן.

[עד כאן דף סה עמוד ב]

בעה"ב שטען טענת גנב בפקדון ונשבע והודה ובאו עדים:

1. **אם עד שלא באו עדים הודה: משלם קרן וחומש ואשם,** ומודה בקנס פטור מכפל.

2. **ואם משבאו עדים,** ונתחייב בכפל, הודה - להלן נחלקו כיצד דינו:

א. **רבי יעקב - משלם תשלומי כפל ואשם וחומשו עולה לו בכפילו** והיינו

דווקא שכפילו שווה לדמי החומש. והטעם הוא משום שחומש הוא לבעלים והרי קיבלו.

ב. **וחכמים אומרים בראשו וחמישיתו ממון המשתלם בראש מוסיף חומש,**

ממון שאין משתלם בראש, כמו כאן משלם כפל ולא קרן בלבד, **אין מוסיף**

חומש - אפילו כשהחומש והכפל אינן שווים.

מ"מ חייב קרבן אשם גזלות - את פסקיה קרא - לומר שאע"פ שלא משלם קרן מביא

קרבן. ואין לומר מכיוון שיש **ואת** חזר ועירב עם הפסוק שלפניו שאם כן **לא ליכתוב רחמנא לא וי"ו ולא את.**

ג. **ר"ש בן יוחאי אומר אין חומש ואשם משתלם במקום שיש כפל -** הוא

מוסיף על חכמים ופטר אפילו מקרן.

דייק כך משום שכתוב: **את ערביה קרא.**

נגד טענת חכמים שא"כ מדוע כתוב **את** להפסיק העניין, וכך הוא מבאר: **לא סגיא דלא כתב**

לאפסוקי בין ממון גבוה אשם **לממון הדיוט** חומש, שלאו דרך ארץ לערבעם ביחד לן

חילק, הלכך אתא וי"ו ערביה קרא.

עתה הגמרא מביאה סיוע לרב מדברי רבי יעקב - כדלהלן:

קתני מיהת חומשו עולה לו בכפילו דברי רבי יעקב -

ה"ד?

- **דמעיקרא שויא ד' ולבסוף שויא ארבעה - חומשו עולה לו בכפילו!?**

הגמרא מחשבת:

כפילא רמ"ג, ארבעה, וחומשא, זוזא - וכיוון שאין שווים לא נקרא חומש ולא נפטר ממנו.

- **אלא לאו דמעיקרא שויא ארבעה ולבסוף שויא זוזא -**

דכפילא: זוזא. וחומשיה: זוזא. אלמא קרן כעין שגנב, בגלל זה משלם חומש כעין

שגזל ולא כשעת העמדה בדיון, **תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' כשעת העמדה בדיון,** ולא

משלם כעין שגנב ד'.

אמנם רבא דוחה את הוכחתו של אביי:

אמר רבא לעולם דמעיקרא שויא ארבעה והשתא נמי שויא ארבעה-

ודקא קשיא כפילא ד' וחומשיה זוזא? ואיך אפשר שרבי יעקב יפטור מחומש כיוון שאינם

שוים הב"ע כגון שנשבע, וחזר ונשבע ארבע פעמים, והודה, והתורה אמרה

וחמישיתיו התורה ריבתה חמישיות הרבה בקרן אחת.

גנב טלה ונעשה איל עגל ונעשה שור

אמר רבי אילעא גנב טלה, ונעשה איל, עגל, ונעשה שור, נעשה שינוי בידו וקנאו

בשינוי: טבח ומכר שלו הוא טובח שלו הוא מוכר ופטור מד' וה'. אמנם קרן משלם כפי

שוויה כעת (טובח כמפסיד בידיים), [לגבי כפל יתבאר לקמן כך: אם מחזיר את הבהמה משלם

כעין שגנב, ובמעוה, כשעת העמדה בדיון] רמ"ד.

קושיה) איתיביה רבי חנינא לר' אילעא-

גנב טלה ונעשה איל, עגל ונעשה שור, משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה

וחמשה כעין שגנב -

ואי ס"ד קנייה בשינוי, אמאי משלם? שלו הוא טובח שלו הוא מוכר! והיה אמור

להיות פטור לגמרי. [ישנה קושיה נוספת על רב שסבר שכשמפסיד בידיים משלם כשעת

בכפילו לא משמע הכי ובתוספתא נמי גרסי' וחומשו עולה לו מתוך כפילו וריב"א מפרש דאלוהן ברייתא קפריך דמשמע דחומשו עולה בכל כפילו:

רמ"ד ע"פ ביאור מהר"ם ברש"י.

רמ"ד תוספות ד"ה כפילא ארבע וחומשא זוזא. לפי מה שפ"ה דחומשא עולה לו בכפילא שמשלם את הכפל ונפטר בכך מן החומש קשה קצת מה בכך אי כפילא ארבע וחומשא זוזא ומיהו

בקונטרס פי' דלית ליה כפרה בחומש כיון שאין ניכר ומובלע בתוך הכפל ואי הוה מפרש דחומשו

עולה לו בכפילו שמשלם את החומש ועולה לו לכפל הוה ניחא דהוה פריך שפיר אבל לשון